

Bíblia

Sacra

1150-1200

Bibliothèque Nationale de France
16743 à 16746

Mise en pages et en images
Jean-Luc Monneret
2023

MINIS: SAPIENTIA AD ÑO DEO: EST:

Christ en majesté (IV_f.127r)

Cette Bible en quatre volumes est conservée à la Bibliothèque Nationale de France (Latin 16743 à 16746). C'est un manuscrit de 213 + 240 + 234 + 173 folios daté de la seconde moitié du XIIe siècle, écrit en caractères gothiques sur parchemin et copieusement orné de majuscules historiées aux belles couleurs.

Jean-Luc Monneret
Novembre 2023

Le Christ et l'Église.

Ad Paulinum presbiterum de
omnibus diuine hystorie libris.:

PATER

AMBROSIVS
tua michi
munuscula
preferens de-
tulit. & sua

uissimas litteras que a princi-
pio amicitiarum fidem. pba-
te iam fidei. & ueteris amica-
cie preferbant. Vera enim illa
necessitudo est. & xpi glutino
copulata. quam non utilitas rei
familiaris. non presentia tantum
corporum. non subdola & palpans
adulatio. sed dei timor. & diu-
natum scripturarum studia
concliant. Legimus in ueteri-
bus hystorijs quosdam lustras-
se prouincias. nouos adisse po-
pulos. maria transisse. ut eos
quos ex libris nouerant. coram quoque
uiderent. sic pythagoras memphyti-
cos uates. sic plato egyptum. & ar-
chytam tarantinum. easque horas
ytalie. que quondam magna gratia
dicebatur. laboriosissime pagrauit.
Et qui athenis magister erat & po-

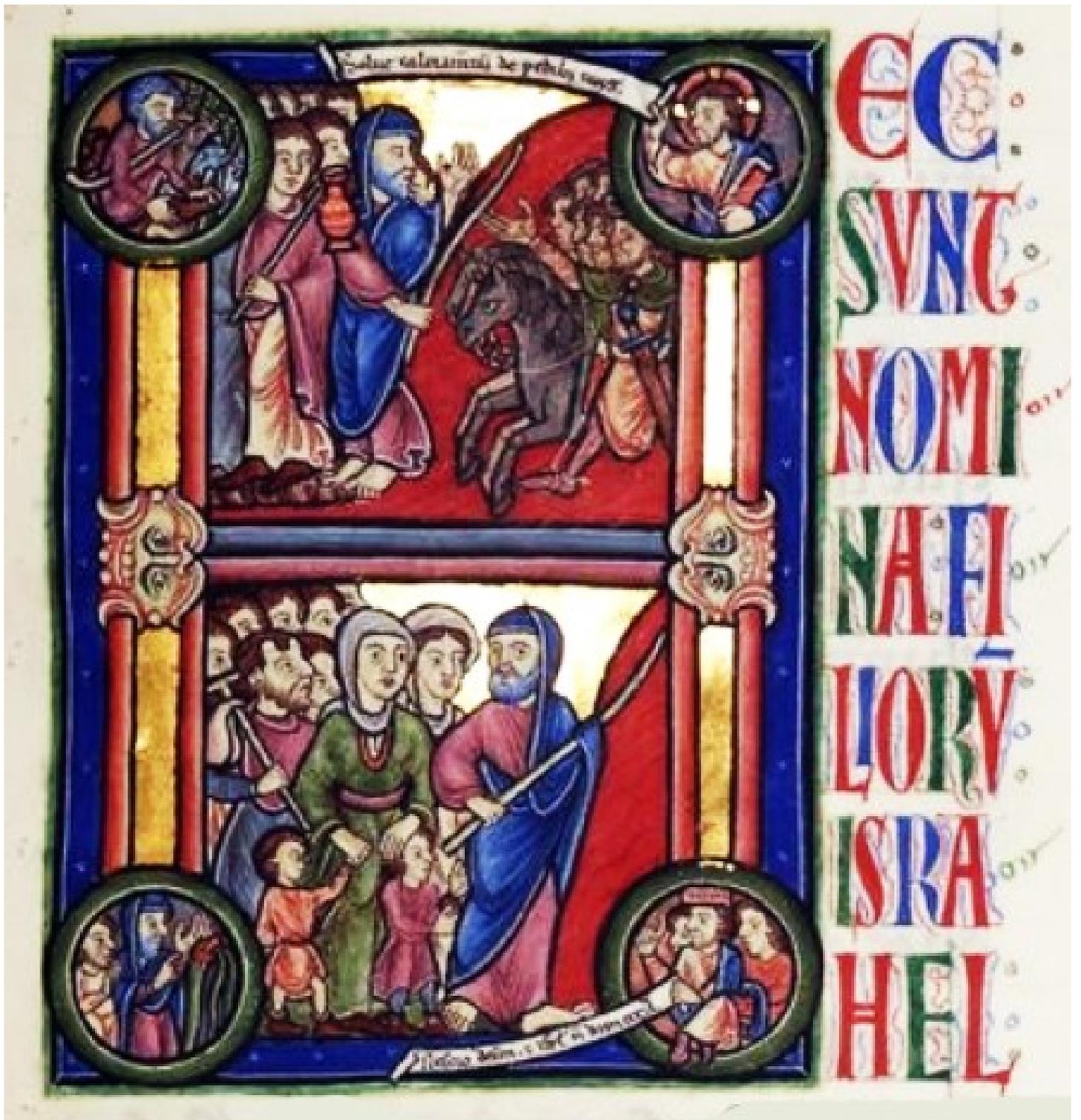
uidant diem ac noctem: & sint in signa & tempora & dies & annos: ut luceant in firmamento celi. & illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque dominus duo magna luminaria: luminare maius ut preesset diei: & luminare minus: ut preesset nocti. Et stellas: et posuit eas dominus in firmamento celi: ut lucerent super terram. & preessent diei ac nocti. & diuiderent lucem ac tenebras. Et uidit dominus quod esset bonum: & factum est uespere & mane diei quarti.

Dixit etiam dominus. Producat v. aquae reptile anime uiuentis: & uolatile super terram: sub firmamento celi. Creauitque dominus cetera grandia: & omnem animam uiuentem atque motabilem: quam produxerant aquae in species suas: & omne uolatile secundum genus suum. Et uidit dominus quod esset bonum: benedixitque eis dicens. Crescite & multiplicamini: & replete aquas maris: auesque multiplicentur super terram. Et factum est uespere & mane: dies quintus.

Dixit quoque dominus. Producat vi. terra animam uiuentem in genere suo. iumenta & reptalia. & bestias terre secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit dominus bestias terre iuxta species suas: iumenta & omne reptile terre in genere suo. Et uidit dominus quod esset bonum: & ait. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram & preest piscibus maris. & uolatilibus celi. & bestis. uniuersisque terre: omnique reptali quod mouetur in terra. Et creauit dominus hominem ad imaginem suam: ad imaginem dei creauit eum: masculu-

lum & feminam creauit eos. Benedixitque illis dominus & ait. Crescite & multiplicamini. & replete terram. & subiecte eam. & dominamini piscibus maris: & uolatilibus celi. & uniuersis animantibus que mouentur super terram. Dixitque dominus. Fecit dedit uobis omnem herbam afferentem semen super terram. & uniuersa ligna que habent in semetipsis sementem generis sui: ut sint uobis in escam. & cunctis animantibus terre: omnique uoluceri celi. & uniuersis que mouentur in terra. & in quibus est anima uiuens: ut habeant ad uescendum. Et factum est ita. Viditque dominus cuncta que fecit: & erant ualde bona. Et factum est uespere & mane: dies sextus. Et facti sunt celi & terra. vii. & omnis ornatus eorum. Compleuitque dominus die septimo opus suum quod fecerat & requieuit die septimo ab omni opere quod pararat. Et benedixit diei septimo & sanctificauit illum. quia in ipso cessauerat ab omni opere suo quod creauit dominus ut faceret.

Iste generationes celi & terre quando create sunt: in die quo fecit dominus celum & terram. & omne uirgultum agri antequam oriretur in terra: omnemque herbam regionis priusquam germi-
neret. Non enim pluerat dominus super terram. & homo non erat qui operaretur terram. sed fons ascendebat e terra: irrigans uniuersam superficiem terre. Formauit igitur dominus dominus hominem de limo terre. & inspirauit in faciem eius spiraculum uitae: & factus est homo in animam uiuentem. Plantauerat

I_f.36r – La traversée de la Mer Rouge.

offerendum. in pecudibus uero non
mutandum.

Expliciunt capitula:

Incipit liber leuiticus.

DECAVIT AVTE M DOMINVS

I_f.62r – Début du Lévitique.

levii et occiderunt omnes masculini eos
Filii ruben et gad peccaverunt a
 moyses terram ultra iordanem
 dicentes mulieres nostras et peccata
 nostra relinquemus hic et nos
 procedemus ante populum arma-
 ti et ordinati.

leviii **Q**uercula filiorum israel
 ex quo profecti sunt
 ex egypto.

lxix **D**icit dominus super dispa-
 dant omnes inhabi-
 tantes in moab quod si re-
 licti fuerint esse sicut
 in oculos eorum.

lxx **D**omus tribubus et dimidie
 tribui manasse terra cha-
 naan iubeat dominus dividere in:

lxxi **N**omina hominum quod dicitur forte
 spiritus filii israel terra chanaan.

lxxii **Q**uerculae signentur quod dantur le-
 vitis ut sint in refugium.

lxxiii **I**n civitatibus refugiorum quod
 biantas peccaverint ho-
 micida confugere de-
 beant ostendit.

lxxiiii **D**e filiabus salphath iubeat
 ut sint in tribu plebis
 patris sui. **Explicit**
capitulum. Incipit liber numeri.

**CCV
 CXXV
 CXC
 DNS**

ad moysen in deserto synai. in ta-
 bernaculo federis prima die men-

I_f.34r

I_f.81r – Début du Livre des Nombres

I_f.108v – Début du Deutéronome.

I_f.165r – Début du Livre de Ruth

dicatur deuteronomium. Incipit pre-
fatio sci iheronimi presbiteri: in li-
bro iheronime & iudiciorum.

ay deo finito
pentateuco
moysi. uelut
grandi feno-
re liberati.
ad ihm filiu
naue manu

Explicunt capitula Incipit ihonaue.

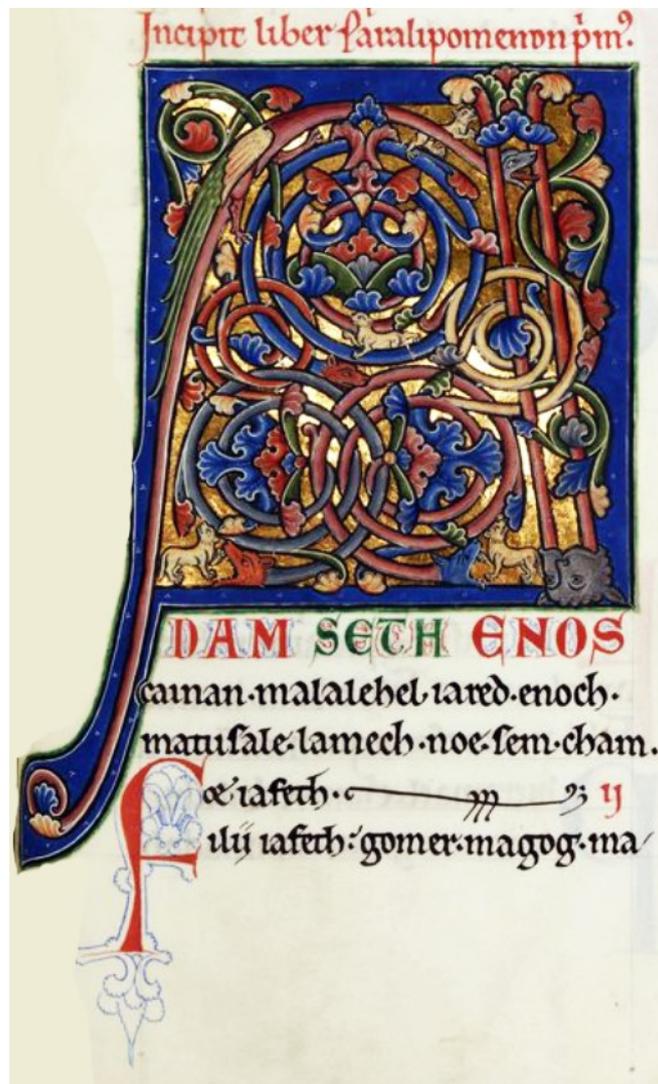

T **F** **A** **C** **T** **V**
E **S** **T** **O** **T**

post mo-
tem moy-
si serui
domini
loqueret

I_ff.139v – Amos – 167r – Prologue des Paralipomènes.

I_ff.170r, 190r – Paralipomènes I et II.

ioacim cum regnare cepisset & undecim annis regnauit in iherosolyma. Fecitque malum coram domino deo suo. Contra hunc ascendit nabuchodonosor rex chaldeorum & uentum egypti duxit in babilonem ad quam & uasa domini transtulit & posuit ea in templo suo. Reliqua autem uerborum ioacim & abominationum eius quas operatus est & que inuenta sunt in eo continentur in libro regum israel & iuda. Regnauit ergo ioacim filius eius pro eo. lxx

Octo annorum erat cum regnare cepisset ioacim: & tribus mensibus ac decem diebus regnauit in iherosolyma. Fecitque malum in conspectu domini. Cunctis anni circulis uoluerunt: misit nabuchodonosor rex qui & adduxerunt eum in babilonem. asportatis simul preciosissimis uasis domus domini. regem constituit sedechiam patrum eius super iudam & iherosolymam. lxxi

Quarta & unius anni erat sedechias cum regnare cepisset: & undecim annis regnauit in iherosolyma. Fecitque malum in oculis domini dei sui. nec erubuit iheremie prophete faciem loquentis ad se: ex ore domini. A rege quoque nabuchodonosor recessit. qui ad iurauerat eum per dominum & indurauit ceruicem suam & cor: ut non reuerteretur ad dominum deum israel. Sed & uniuersi principes sacerdotum & populus preuaricati sunt inique

ta uniuersas abominationes gentium. & polluerunt domum domini quam sanctificauerat sibi in iherosolyma. Assidebat autem dominus deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum denotat consergens. & cotidie commonebat eos quod pareret populo & habitaculo suo: at illi subannabant nuntios dei. & paruipendebant sermones eius. illudebantque prophetis. donec ascenderet furor domini in populum eius & esset nulla curatio. Adduxit enim super eos regem chaldeorum & interfecit iuuenes eorum gladio in domo sanctuarii sui. Non est miseratus adolescentis & uirginis & senis nec decrepti quidem. sed omnes tradidit in manus eius. uniuersaque uasa domus domini tam maiora quam immota: & thesauros templi. & regis & principum: transtulit in babilonem. Incenderunt hostes domum dei. destruxerunt murum iherosolyma: uniuersas turres combusserunt. & quicquid preciosum erat demoliti sunt. Si quis euaserat gladium. ductus in babilonem: seruiuit regi & filiis eius. lxxii

Donec imperaret rex persarum & compleretur sermo domini ex ore iheremie & celebraret terra sabbata sua. Cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum usque dum complerent septuaginta annis. Anno autem primo cyri regis persarum ad implendum sermone domini quem locutus fuerat per os

iberemis suscitauit dominus spi-
ritum cyri regis psarum. qui uis-
us predicari in uniuerso regno
suo etiam p scripturam dicens.
Hec dicit cyrus rex psarum. Omnia
regna terre dedit michi dominus
ds celi. & ipse precepit michi ut
edificarem ei domum in iherlm.
que est in iudea. Quisquis ex uobis
est in omni poplo eius: sit dñs ds
sui cum eo: & ascendat.

[Faint, mostly illegible text in the left column, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, mostly illegible text in the right column, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

II_ff.1r – Préface de Saint Jérôme des Livres des Prophètes,
3v – Livre d’Isaïe.

II_ff.34r, 37v – Prologue et Livre de Jérémie.

Ezechiel
 p̄pha evoꝝ
 ioachim rege
 iuda capti
 uus ductus
 est in baby
 lonem. ibiq̄
 his qui cum
 eo captiui

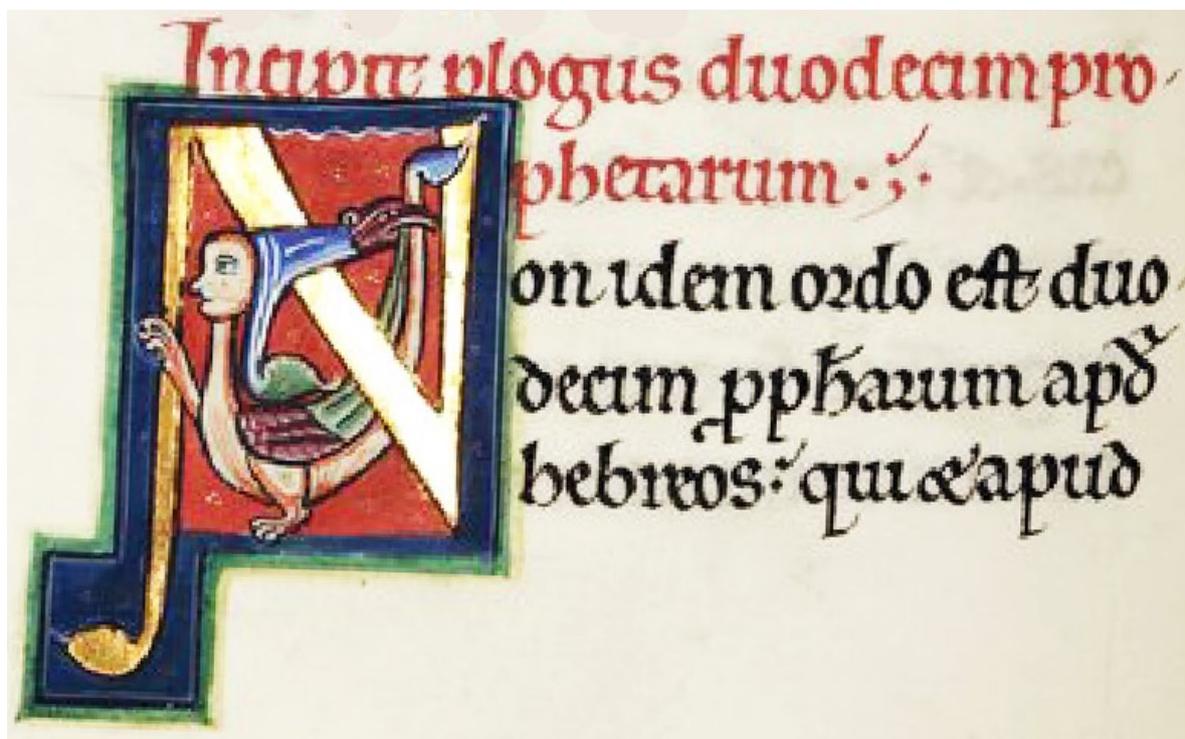

Ezechiel
 p̄pha
 T fac
 tum
 est in
 trice
 simo
 anno
 ooooo

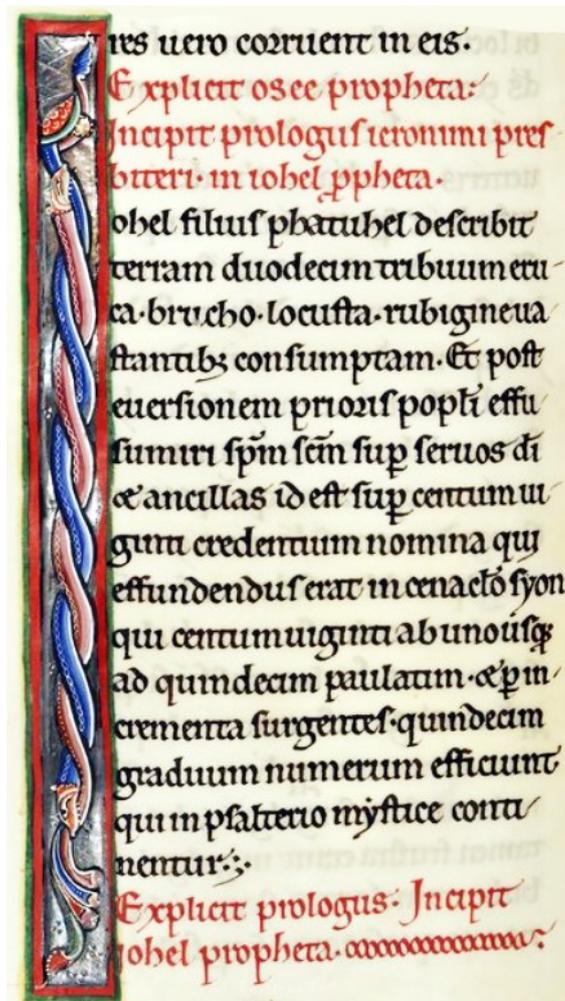
in quarto. in quinta mense

II_ff.78v, 81r – Prologue et Livre d'Ézéchiel.

II_ff.118r – Daniel – 132v – Prologue des douze prophètes.

II_ff.138r, 139v – Parole du Seigneur, Prologue d'Amos.

II_ff.139v, 145v – Amos, Préface du Livre de Michée.

II_ff.143v, 148v – Abias, Préface de Nahum.

tem esau. & erit dño regnator.
Explicit abdias propheta.
Incipit prefatio in ionã pphã.
 ojas columna pulcherrima.
 naufragio suo passionem dñi
 prefigurans. mundum ad pe-
 nitentiam reuocans. sub no-
 mine ninive. salutem gentibz
 nunciat. **Explicit prefatio.**
Incipit ionas pphet'a.

I factū
 est uer-
 bum
 domini
 ad ionã
 filium
 amathi.

**Incipit prefatio in aba-
 cuch propheta.**

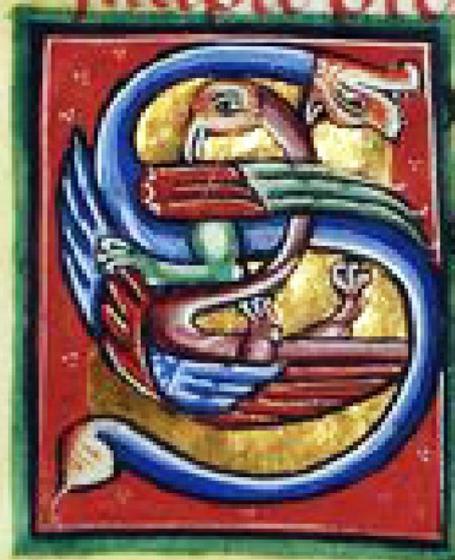
Abaeue luctator fortis-
 simus. & rigidus
 stat sup custodiã
 suam. & figit gra-
 dum sup munti-
 onem ut xpm in cruce contem-
 pletur. & dicat. opuit celos gla-
 eius: & laudis eius plena est
 terra. Splendor eius ut lux erit

II_ff.144, 149 – Préfaces de Jonas et Habacucq.

et obsidione ponit contra eam.
 quia maxillam percussit iudicis
 israel. **Explicit prefatio.**
Incipit Micheas.
 et vocat
 domini
 quod factum
 est
 ad oph
 cheam
 orasthi
 ten in diebus ioatham achaz.

Incipit prefatio in sophonia.
 Sophonias speculator
 et archanoꝝ dī cog
 nitor audiuit cla
 morem a porta pis

II_ff.145v, 150r – Préfaces de Michée, Sophonie.

Incipit *h a y o* ppheta.

*h*ys
nive
Liber
uisio
nisna
um

belceffi. D semulatoꝝ & uleifeen

Incipit abacuc ppha.

*h*ys
ayod
uidit
abacuc
propha.
vsqꝫ

domine clamabo. & non exaudi

II_ff.151v, 160r – Préfaces de Sophonie et Malachie.

Incipit prefatio in aggeu ppha.

Aggeus festiuus & letus. qui seminavit in lacrimis in gaudio metet. destructum templum reedificat. dominusque patrem inducit loquentem. Adhuc unum modicumque & ego commouebo celum & terram. mare & aridam. & mouebo omnes gentes. & ueniet desideratus cunctis gentibus.

Explicit prefationi aggeum ppham: Incipit aggeus ppheta.

IN ANNO secundo *DARIJ* regis in mense sexto. in die una mensis factum est uerbum domini in manu aggei prophete. ad zorababel filium salathiel ducem iuda. & ad ihm filium iosedech sacerdotem

Incipit prefatio in zachariam

ZACHARIAS ppha. memor domini sui multiplex in propheta. ihm uestibus sordidis. & lapidem. oculos septem. candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis. duas quoque oliuas a sinistris lampadis ceruit & dextris. ut post equos. rufos. uarios & al-

bos. & dissipatas quadrigas ex ephraim. & equum de iherusalem pauperem regem uaticinet. & predictum sedentem super pullum filium asine subuigalis.

Explicit prefatio: Incipit zacharia ppha.

IN ANNO

secundo *DARIJ* regis factum est uerbum domini ad zachariam filium barachie. filium addo ppham dicens. Iratus est dominus super patres uostros

II_ff.152r ; 154r – Préfaces d'Aggée.

Explicit prefacio: Incipit
malachias pph̄a.

VERBI

domini
sup̄isit
in ma
nu ma
lachie.
Dilexi

uos dicit dominus. Et dixistis.

Incipit liber baruch.

Factū
est in q̄n
to anno.
decima
mensis.
uent

nabuzardan princeps cocoz

Dixit d's immense. quo
constat machina
mundi. **Q**uod mi
ser implozo p' xpm
p'fice m'ris.
O a uiguen sensum rex regū

Oriago p'phete dauid regis psal
mon centum quinquaginta.
David filius iesse cū eēt
in regno suo. quatuor
elegit qui psalmos fa
cerent. id est asaph. eman. ethan.

Item sc̄i iheronimi ad damascū.

beatissimo pape damaso
sedis aplice urbis rome
iheronimus supplex.
Legi litteras ap latus
uri. ut scdm simplicitatē sep

Item unde supra.

Versus damasi & ieronimi. Daq̄.

fallere qui docuit dulci
modulamine sc̄is. *Jes̄*

Nouerat iste decē legis
quaterba dedisset. *Damas?*

Quot digitis cytharam cordis
totidēq; dicebat. *Jes̄*

Nomina uel signum. numerū
crux ipsa notaret. *Damas?*

Credere quid dubitas. uirtus
regit omnia xpi. *Jes̄*

Quarias iunxit uno sub car
mine linguas. *Damas?*

Et pecudes uolucresq; dñi cog

Hic autē exposuimus
originem omnium psal-
morum: & nunc expone-
mus quomodo hebrei librum
psalmorum in quinque diuidant
libros. Id est primus liber sic cō-

tela gerentem. *oooooooo*
Svidorum dementi coleret qui tē-
pla deorum. *Jeromus* reliquit.
Sactavit saxo tereti truncūq;
Iudicioq; dei ingenti mox cede
peracta. *Dacō* ex hoste t'phea.
Nonstravit poplis tulerat que
Hec damafus scit scē tuos mō-
strare triumphos. *oooooooo*
Item de libro scī ysidori.
Liber psalmorum quamq; q;
uno concludat uolu-
mine non est tamen uno eo

uit ut uoluit. **De pphetia.**

Propheta est aspiratio
diuina que euentus
rerum aut per facta
aut per dicta quoydam immo-
bili ueritate pronunciat. De qua
bene quidam dixit. Pphetia ē
suauis dictio: & celestis doctine
fauos: & dulcia diuini eloqui
mella componens. Unde & ipse
dauid in centesimo octauo deci-
mo psalmo dixit. Quā dulcia
fauibus meis eloquia tua: sup
mel & fauum ori meo. Mutis

Dominus illuminatio
mea: & salus
mea que timebo
Dominus protector
uite mee: a quo
trepidabo. **D**ominus

ly. In fine intellectus dñi. cū uenissent ziphur dixerunt ad saul nonne dñs abscondit e apud nos.

vox suppliantis asaph. vid glari in malicia: qui potentes in iniquitate.

Tota die iniusticiā cogitauit lingua tua: sic nouacula acuta fecisti dolum. **O** dilexisti maliciā sup benignitatē: iniquitatē magis qm loqui equitatē. **O** dilexisti oia uerba p̄cipitationis: lingua dolosa. **P**ropterea dñs destruet te in fine et uellet te remigrabit te de tabna

in conspectu sc̄orū tuorū. ly. In fine pamalec intelligentie dñi p̄ph̄e.

increpat uideos infideles p̄t̄t̄ insipientes in corde suo: n̄ est dñs. Corrupti sunt & abhominabiles facti sunt in

his qui committabunt dō. vox xp̄i
t̄p̄e passionis.

alium me fac dō.
qm̄ intrauerunt
aque usq̄ ad aīā
meā. **I**n fye sūm
limo pfundi: & n̄
est substantia. **V**enina altitudineo

lxxx. In fine p̄torcu
larib; asaph. q̄nta sabbi spē sc̄i ad

plm̄ de sp̄u sc̄o.
xultate dō ad
uitor n̄r̄o: ui
bilate dō ia
cob. **S**umite
psalmum &

ostemini memorie scificōnis ej. **.xcvii.**
ps̄ ipsi d̄d. sermones q̄s locut̄ ē. q̄ndo
domu sedificabat̄ post captiuitatē.

agratē d̄no
canticum no
uum: q̄ mi
rabilia fecit.
Saluauit si
bi dextera ej.
& brachium sc̄m eius. **N**otū fecit do

L qui loquit iniqua n̄ direxit in spe
ctu oculōy meoy. **I**n matutino int̄fici
ebam omnes peccōres terre: ut disp
derem de ciuitate d̄ni ōs opantes in iq̄
tate. **e. i. orō pau p̄is. cū anx̄i fuit: & corā**
d̄no effudit precem suā. & uox xp̄i
uox ecclesie
om̄ne exau
diorationem
meam: & cla
mor m̄s ad te
ueniat. **N**on

II_ff.203r, 211v – Prologue des Livres d'Esdras

Explicit liber esdre primus:

Incipit scds.

Factus est
immense cas
leu annou
cesimo. rego
eram in sus

castro: & uenit annam unus de fra

Explicit liber esdre scds: Incip. tet.

Factus est
pascha in ihe
rusalem dno
deo & immo
lauit pascha.
quattadeci

ma luna die primi mensis. statu

CUIT VIR VNVS DERAMA
thaim sophim de monte
epbraim: & nomen eius
belcana filius hieroboam.
filij heliu. filij thau. filij
suph epbrateus: & habuit
duas uxores. nomen uni
anna: & nomen secunde
fenenna. fueruntq; fenen-
ne filij. anne autem n̄erāt
liber. Et ascendebat uir
ille de ciuitate sua statim
dieb;: ut adoraret & sacrifi-
caret dñō exercituum in
sylo. Erant autem ibi duo
filij helij: ophni & fincees.
sacerdotes dñi. 11.

Venit ergo dies. & im-
molauit belcana:
deditq; fenenne uxori sue
& cunctis filiis eius & fili-
abus partes. Anne autem

ACTVM EST AVTEM
postquam mortuus est sa-
ul. ut dauid reuerteret a ce-
de amalech: & maneret in
siceleg duos dies. In die au-
tem tertia apparuit homo
ueniens de castris saul ueste
confassa: & puluere aspersus
capite. Et ut uenit ad dauid
cecidit super faciem suam
& adorauit. Dixitq; ad eum
dauid. Unde uenis. Qui ait
ad eum. De castris isrl' fugi.
Et dixit ad eum dauid. Qd
est uerbum qd factum est:
Indica michi. Qui ait. Fugit
popl's de prelio: & multi cor-
ruentes e poplō mortui sunt.
Sed & saul & ionathan filius
eius interierunt. Dixitq; da-
uid ad adolescentē: qui nun-
tiabat ei. Unde scis. quia mortuus
est saul & ionathan filius eius. Ait
adolescens qui narrabat ei. Casu ue-
nimus in montem gelboe: & saul in cum

Explicit capitula. Incipit malachi.
id est regum liber tercius.

REX DAVID SED VERAC

Incipit prologus sc̄i hieronimi p̄bri
super parabolas salomonis.

ROMA

to & helio,
doro episco-
pis hieroni-
mus presbi-
ter. Jungat

capta. Incipiunt parabole salomonis.

III_f.94r – Paraboles de Salomon.

Explicit capitula. Incipit liber ecclesiastes.

VERBA ECCLESIASTES III

Explicit liber ecclesiastes. Incipiunt cantica canticorum. quod hebraice dicitur syra syrim.

SCVLETVR ME OSCVLO ORIS SVI

III ff.108r, 112v – L'Ecclésiaste,
Le Cantique des Cantiques : le Christ et l'Église.

Expliciunt capitula. Incipit liber
sapiencie. Capitulum primum.

SILITE IUSTICIAM:

sapiencie. Incipit prologus in libro
ihu filij syrach.

MICORVM

nobis & ma
gnorum p
legem & p
phetas. alio
q; qui secuti
sunt illos

sapientia demonstrata est: in quib;

III_ ff.116r, 125r – Livre de la Sagesse.
Prologue du Siracide.

Explicit liber ecclesiasticus. Incipit
prologus in libro iob.

PROLOGUS

per singulos
scripture diu-
ine libros ad-
uersariorum
respondere
maledictis: qui interpretationē

quam malivolūm p̄bet. **Explicit p̄**
A terra quidem habitauit **logus. Itē**
iob abriden. in finibz ydumee & ara-
bie. & erat ei antea nomen iobab: &
accepta uxore arabissa genuit filiū
cui nomen erat enon. Erat autē ipse
filius quidem zare de esau filij filius.
de matre uero bosra. ita ut sit quintus
ab abraham. Et hii sunt reges qui
regnauerunt in edom. in qua & ip-
se regnauit regione. Primus balac
filius behor. & nomen ciuitatis eius

men ciuitatis eius chetrea uitch.

Explicit. Incipit liber 1 O B.

III_f.154r – Livre de Job.

Isuoz usq; ad quartam generatio-
nem. & mortuus est senex & plen^{us}
dierum. *Explicit liber iob. Ihero-*
numus in epla ad paulinum de
omnib; diuine hystorie libris.
os exemplar patientie mysteria
que suo sermone complectit^{ur}. p^{ro}sa

sinu meo. *Explicit. Incipit prologus*
sci hieronimi in libro tob i & c.
HIERONIMUS
et heliodoro
episcopis. hie-
ronimus pres-
biter in dno
salutem. Mi

III_ff.170r, 170v – Lettre de Jérôme, prologue de Tobie.

Explicit liber tobie. Incipit prolo-
 gus in libro i v d i t h.

PRO HEBREOS

liber iudith
 inter agyogra-
 pha legitur. cu-
 ius auctoritas
 ad roboranda illa que in contenti-
 onem ueniunt. minus ydonea ui-
 detur. chaldeo tamen sermone
 conscriptus. inter hystorias com-
 putatur. Sed quia hunc librum
 synodus nicena. in numero sc̄az

III_ff.171r, 177v – Tobie, prologue de Judith.

III_ff.178v, 187v – Judith, préface d'Esther.

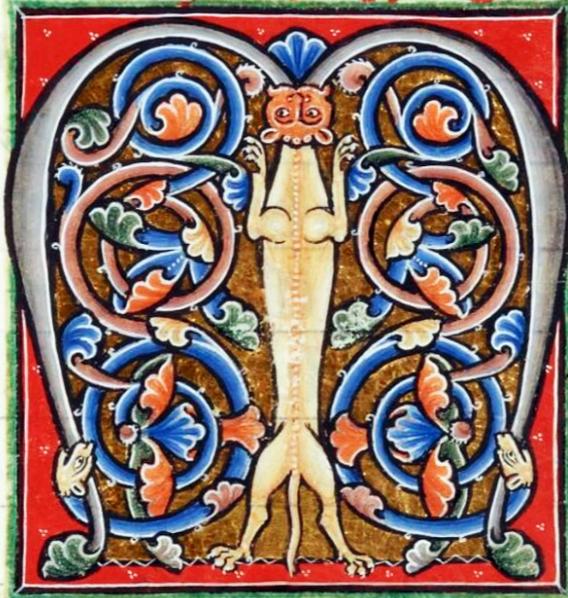
cte: **Explicit** captā. **In**
cipit liber **he s t e r**

IN DIEBUS ASSVERI

qui regnavit ab india
usq; ethiopiā super
centum uiginti septē
prouincias: quando
sedit in solio regni sui.
fusa ciuitas regni eius
exordium fuit. Tercio
igitur anno imperij
sui fecit grande con
uiuium cunctis p̄n
cipib; & pueris suis.
fortissimis persarum
& medoz inclitis. &
p̄fectis puinciarū
coram se: ut ostende
ret diuitias glorie re
gni sui. ac magnitu
dinem atq; iactanti
am potentie sue mul
to tempore: centum
uidelicet & octogin
ta dieb;. Cumq; im

bestet. Incipit plogus in libris ma-

chabeorum.

MACHABE

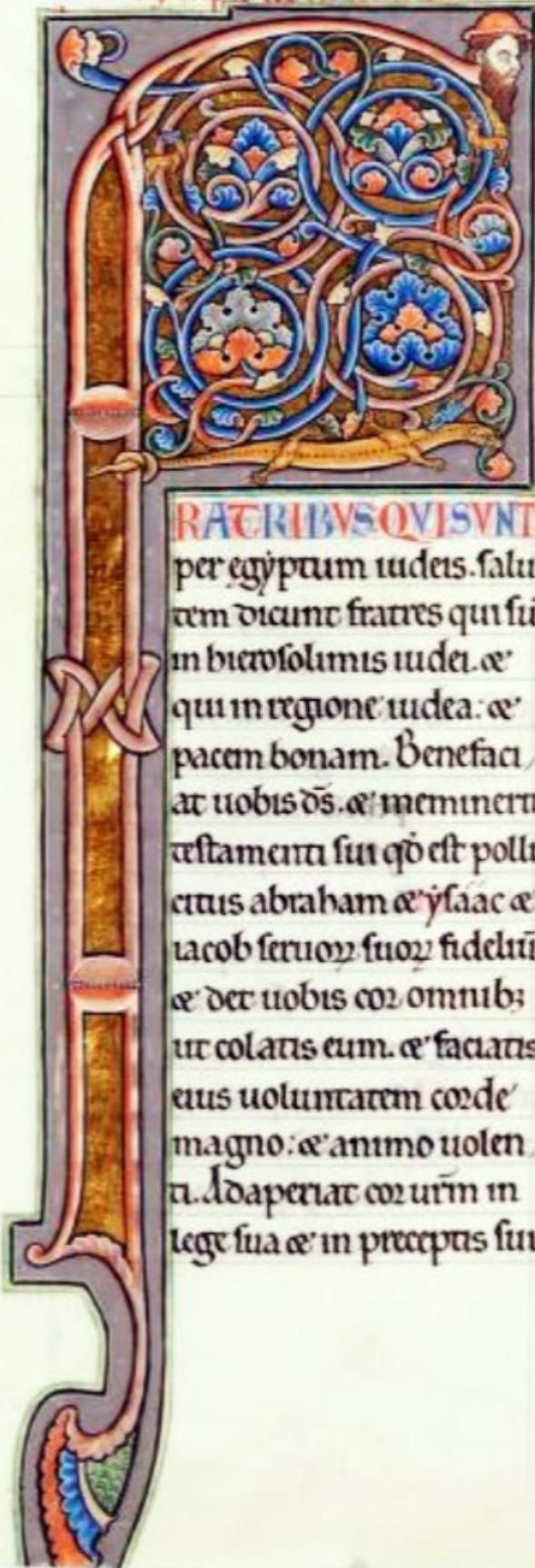
orum libri
duo preno-
tant prelia
inter hebre-
orum duces

Incipit liber machabeorum primus.

T. FACTVM EST POST QVAM

III_ff.196v, 197v – Prologue et Livre des Maccabées.

Le Nouveau Testament

incipit epla beati hieronimi p̄bri. Be

ato pape da
maso hieronim.

OVVV

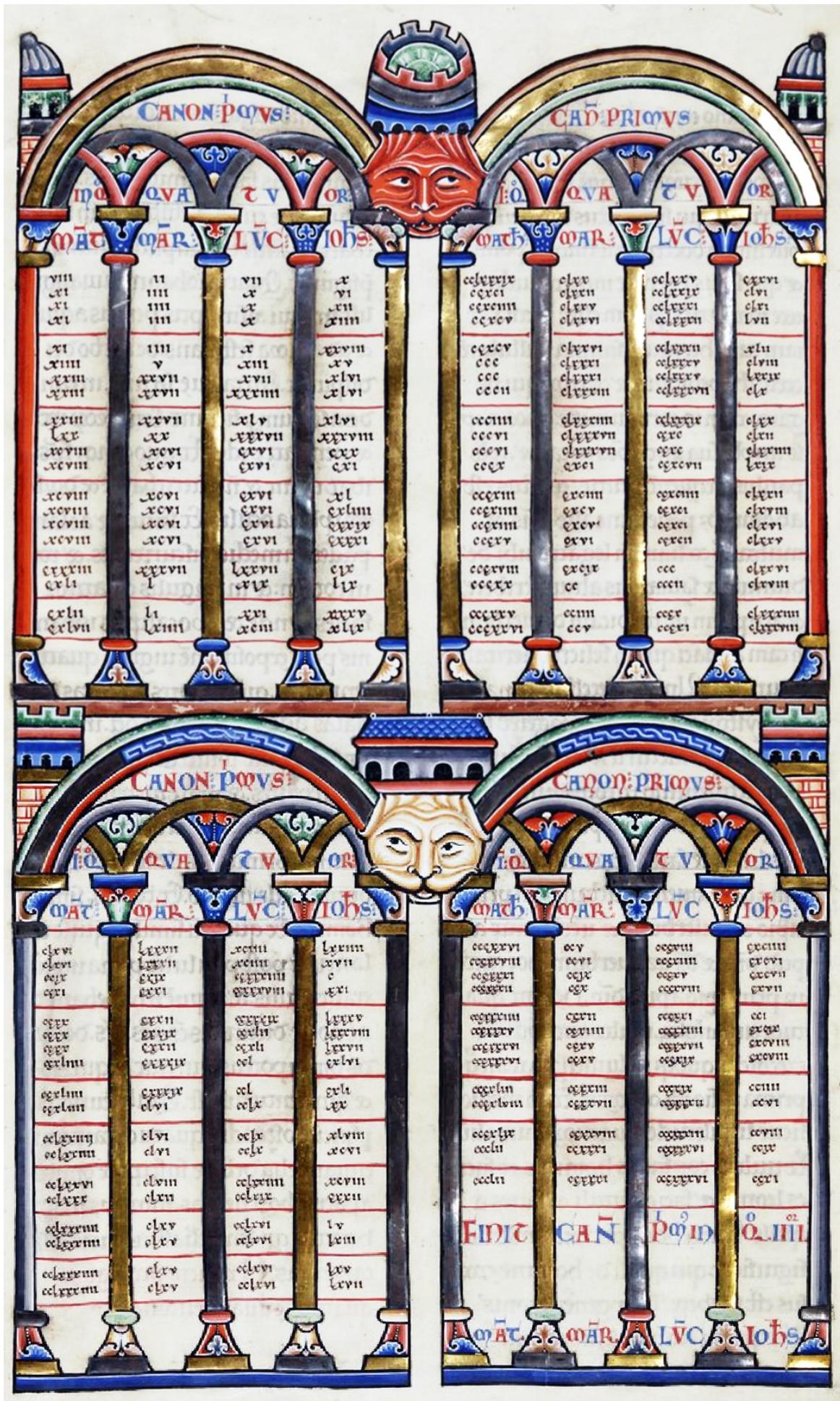
opus facere
me cogis ex
ueteri. ut
post exem
plaria scrip
turarū toto

orbe dispersa. quasi quidam arbiter
sedeam. Et quia inter se uariant.
que sint illa que cum greca ueritate
conferant. decernam. Pius labor
sed piculosa presumptio. iudicare de
ceteris. ipsum ab omnibus iudicandi.
Senis mutare linguam. & canescen
tem iam mundum. ad initia recta
hæc paruulorum. Quis enim doctus
pariter uel indoctus. cum in manu
sua uolumen assumpsit. & a salua
quam semel imbibit uidere discre
pare quod legerat. non statim erum
pat in uocem me falsarium. me cla
mittans esse sacrilegum. qui audeat
aliquid in ueteribus libris. addere. mu
tare. corrigere. Aduersus quam inui
diam duplex causa me consolatur. quod
& tu qui summus sacerdos es fieri
iubes. & uerum non esse quod uariat.
etiam maledicorum testimonio comp
batur. Si enim latinis exemplaribus
fides est adhibenda. respondeant.
Quibus. Tot enim sunt pene exempla
ria. quot codices. Sin autem ueritas
est querenda de pluribus. cur non ad
greecam originem recurrentes. ea que
uel a uiciosis interpretibus. male edita.
uel a presumptoribus. impitis emenda

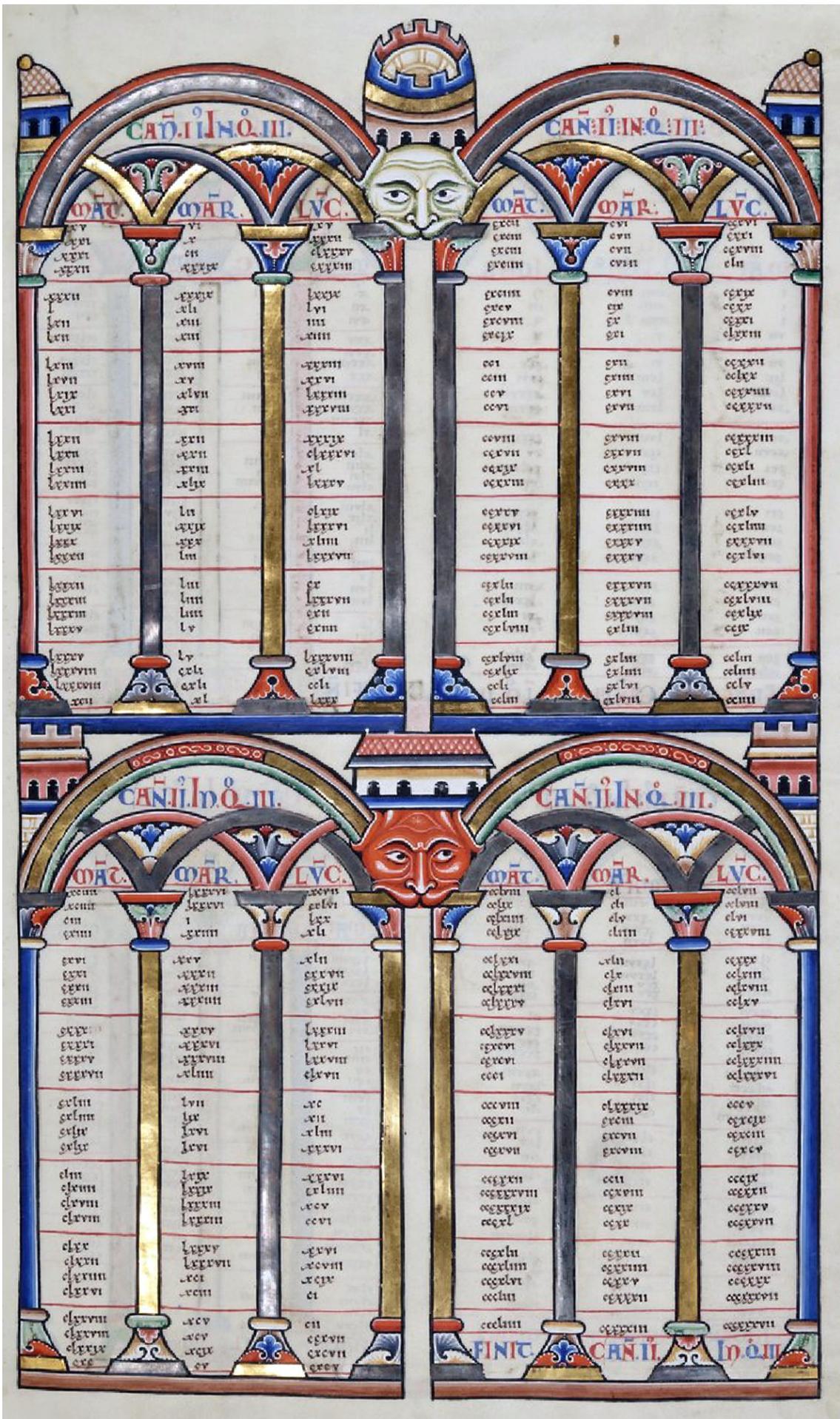
ta uersus. uel a librariis dormitan
tibus aut addita sunt aut mutata
corrigimus. Neque uero ego de ueteri
disputo testamento. quod a septuagin
ta senioribus in grecam linguam uer
sum. tertio gradu ad nos usque uenit.
Non quero quid aquila. quid syma
chus sapiant. quare theodotion inter
nouos & ueteres medius incedat.
Sit illa uera interpretatio. quam apostoli
probauerunt. De nouo nunc loquor
testamento. quod grecum esse non
dubium est. excepto apostolo mattheo.
qui primus in iudea euangelium
christi hebraicis litteris edidit. Hoc
certe quod in nostro sermone discordat.
& diuersos riuulorum tramites ducit.
uno de fonte querendum est. Preter
mitto eos codices. quos a luciano.
& eficio nuncupatos. paucorum ho
minum assertu uersa contentio. Qui
bus utique nec in ueteri instrumento
post septuaginta interpretes emen
dare quid licuit. nec in nouo profuit
emendasse. cum multarum gentium
linguis scriptura ante translata. do
ceat falsa esse que addita sunt. Igitur
hec presens prefaciuncula pollicetur.
quatuor tantum euangelia. quorum
ordo iste est. matheus. marcus. lucas.
iohannes. codicum grecorum emendata
collatione sed ueterum. que ne multum
alectionis latine consuetudine dis
creparent. ita calamo tempauimus.
ut his tantum que sensum uidebantur
mutare correptis. reliqua manere
patere ut fuerant. Canones quoque
quos eusebius cesariensis episcopus

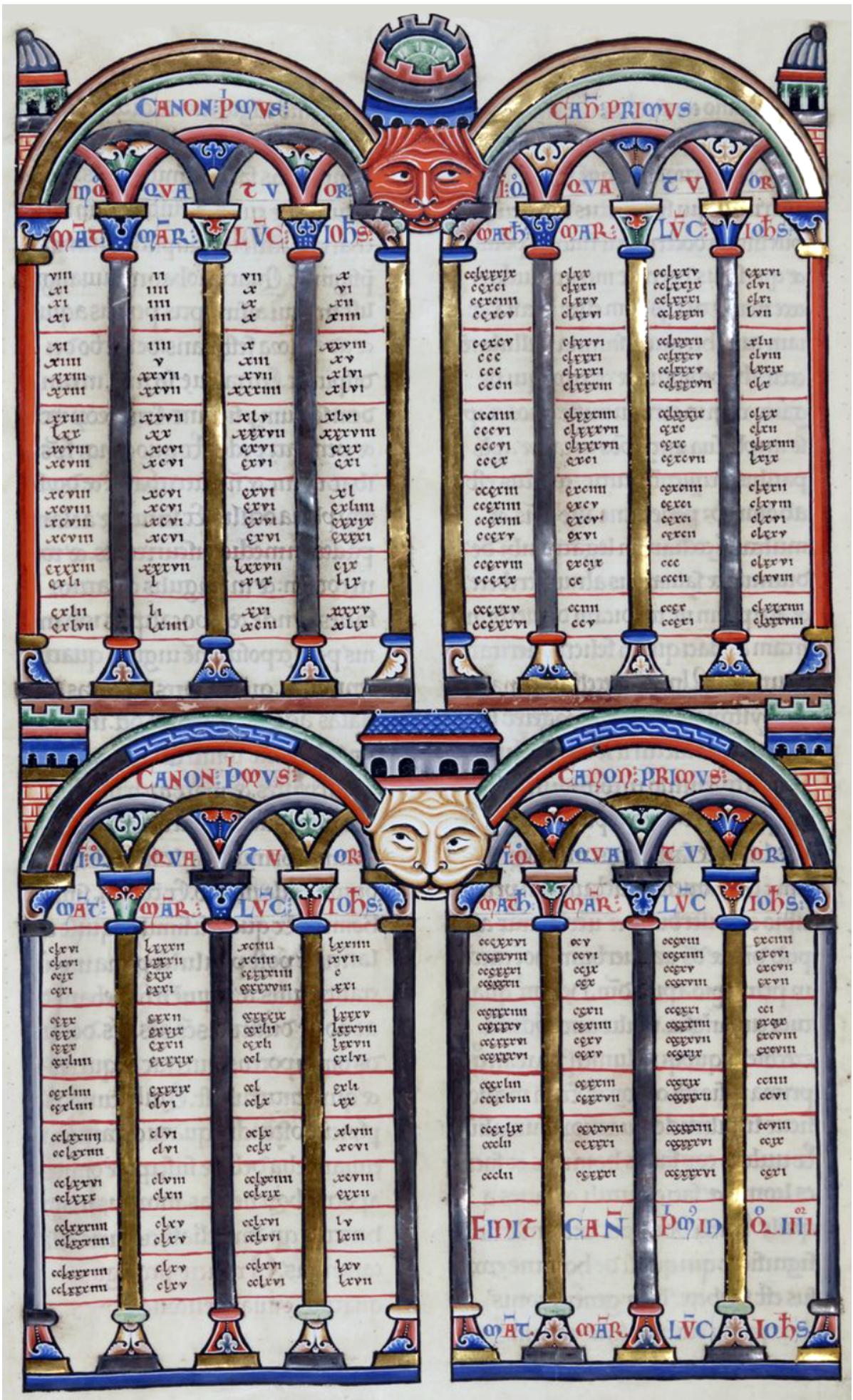

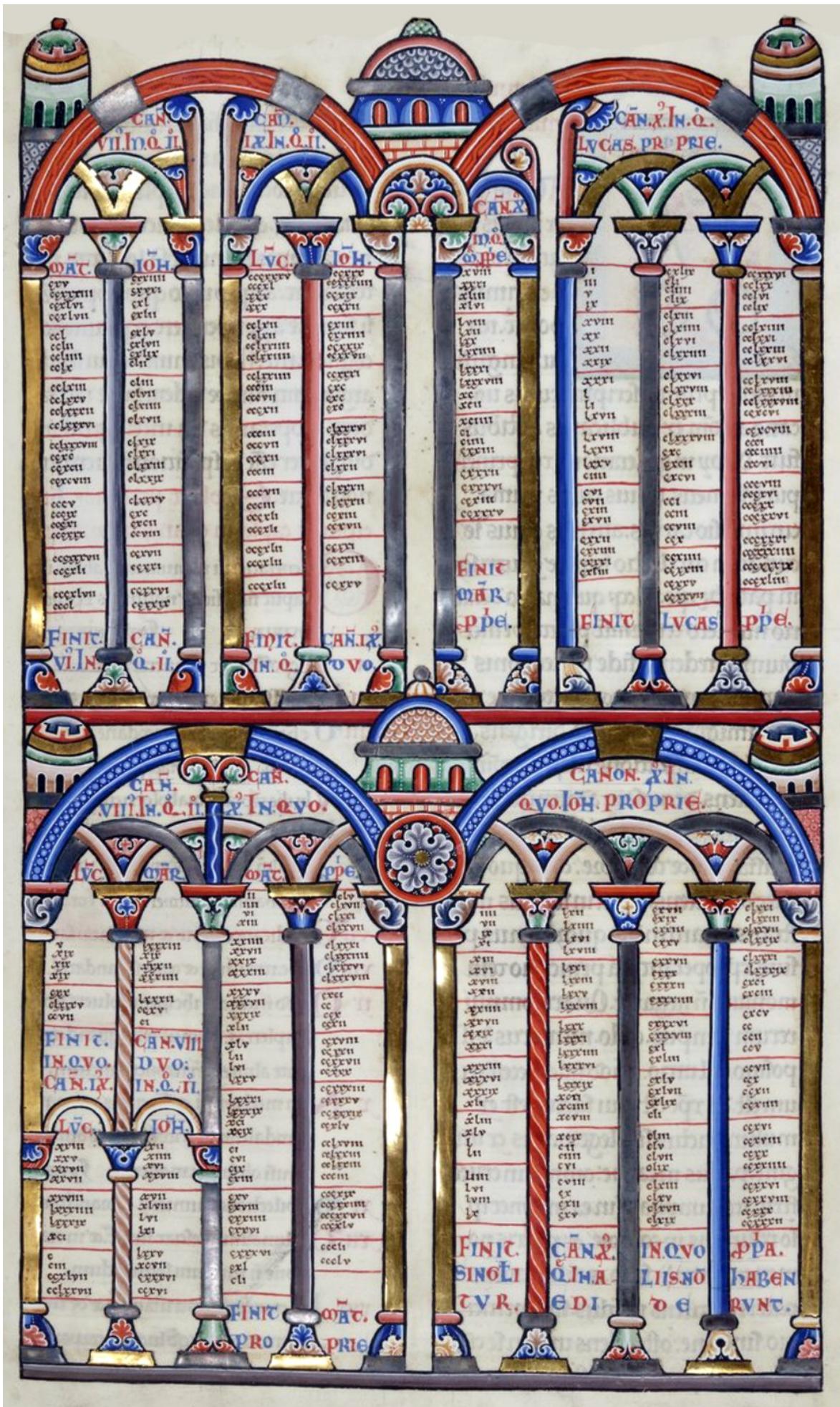
IV_ff.1v, 2r – Préfaces.

IV_f.3v – Canons évangéliques

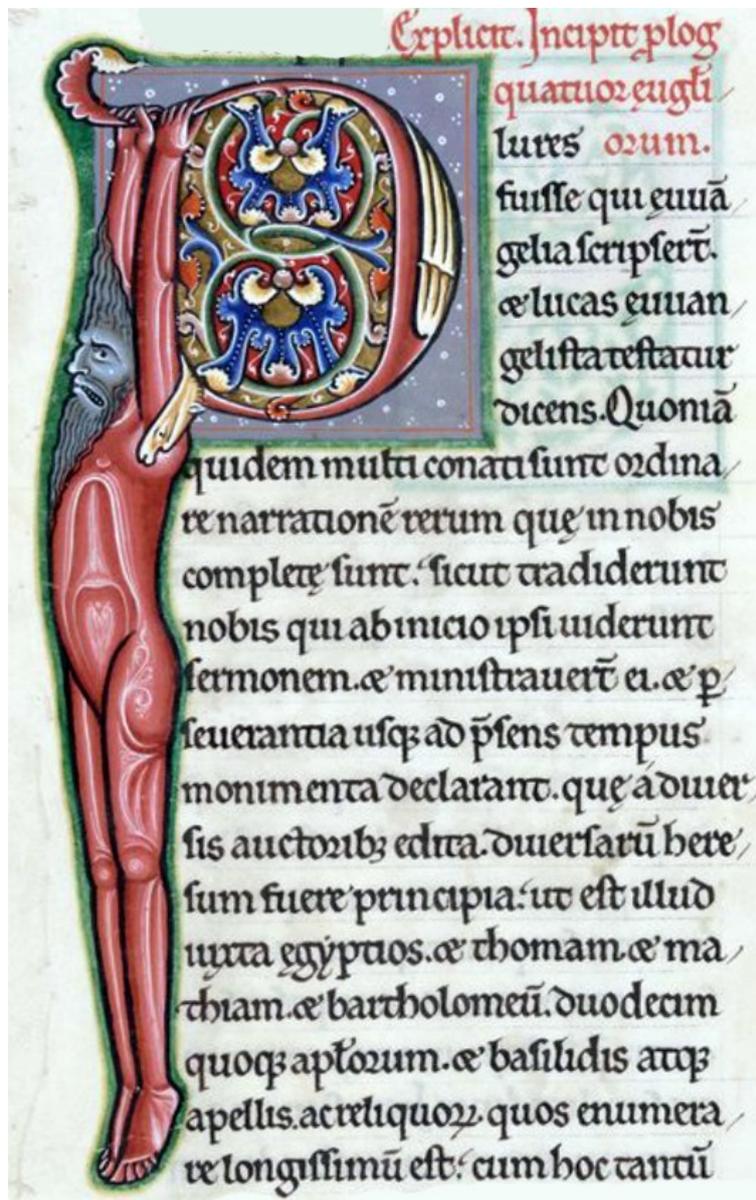

GENERATIONIS

Ihu xpi filij dauid. filij abraham. **A**braham genuit ysaac. Ysaac autem: genuit iacob. Iacob autem: genuit iudam & fratres eius. Judas autem: genuit phares & zaram de thamar. Phares autem genuit esrom: esrom autem genuit aram. Aram autem genuit aminadab: aminadab autem genuit naalon. Naalon autem genuit salmon: salmon autem genuit booz de rathab. Booz autem genuit obed ex ruth: obed autem genuit iesse. Iesse autem: genuit dauid regem. Dauid autem rex genuit salomonem: ex ea que fuit urie. Salomon autem genuit roboam: roboa autem genuit abiam. Abia autem genuit asa: asa autem genuit iofaphat. Iofaphat autem genuit iozam: iozam autem genuit oziam. Ozias autem genuit ioatham: ioatham autem genuit achaz. Achaz autem genuit ezechiam: ezechias autem genuit manassen. Manasses autem genuit amon: amon autem genuit iosias. Iosias autem genuit iechoniam & fratres eius in transmigracione babilonis: Et post transmigracione babilonis: iechonias genuit salathiel. Salathiel autem genuit zozobabel: zozobabel autem genuit abiud. Abiud autem

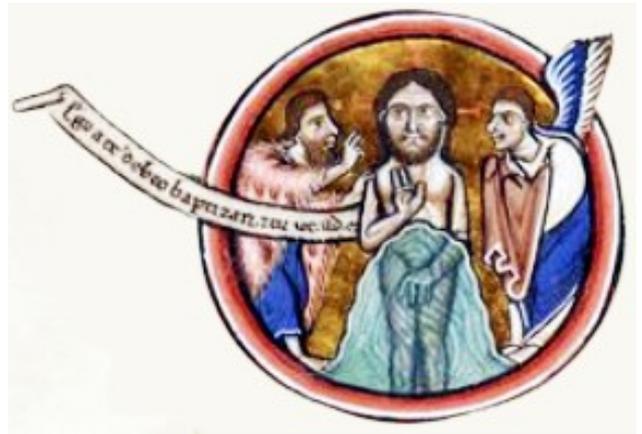
IV_f.6v – L'Arbre de Jessé (détails dans la page de droite).

IV_ff.2v, 5v – Prologue des Évangile, Préface de l'Évangile selon Matthieu.

selon

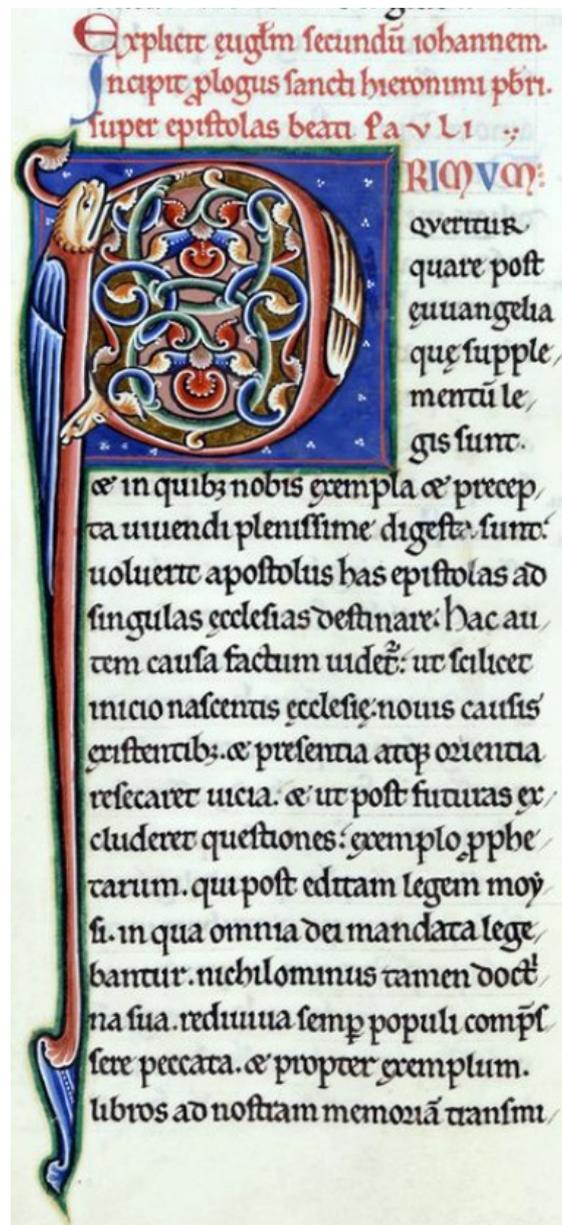
IV_f.28v – Évangile selon Marc.

IN PRINCIPIO erat uerbum. Et uerbum erat apud deum. et deus erat uerbum. **H**oc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt. et sine ipso factum est nichil. Quod factum est in ipso. uita erat. Et uita erat lux hominum. et lux in tenebris lucet. et tenebre eam non comprehenderunt. **F**uit homo missus a deo. cui nomen erat iohannes. hic uenit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine. ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux. sed ut testimonium perhiberet de lumine. **E**rat lux uera. que illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. In mundo erat. et mundus per ipsum factus est. et mundus eum non cognouit.

Iv_f.64v – Début de l'Évangile selon Jean.

IV_ff.77v, 78r – Prologue et argument des Épîtres.

Explicit argumentum. Itē

R

aliud argumentum.

Romani sunt in partibus
italie; hi p̄uenti sunt a
falsis aptis. & sub nomi-
ne domini nr̄i ih̄u xp̄i. in lege & pro-
phetis erant inducti. Hos reuocat
apostolus ad ueram euuangelicam
fidem. scribens eis a corintho.

Explicit. Item argumentum in epl̄a

ad Romanos.

PISTOLE:

pauli ad roma-
nos causa hec
est. Ecclesiam e'
duobus popl̄is.
id est de iudeis

& gentib; congregatam. exequat

MAVLVS:SERVVS:XP̄I:IH̄V:
 uocatus apostolus. segregatu
 in euuangelium dei quod an
 te pmiserat per prophetas su
 os in scripturis scis de filio suo
 qui factus est ei ex semine dauid
 sedm carnem. qui predestina
 tus est filius dei in uirtute se

cunde

tionis

oy ihu

quem

stolatu

in om

eius. u

cati ihu

rome

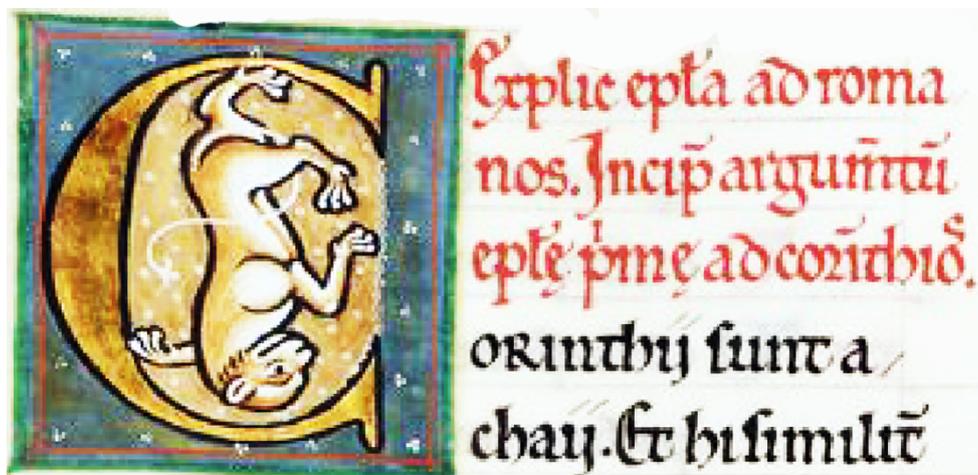
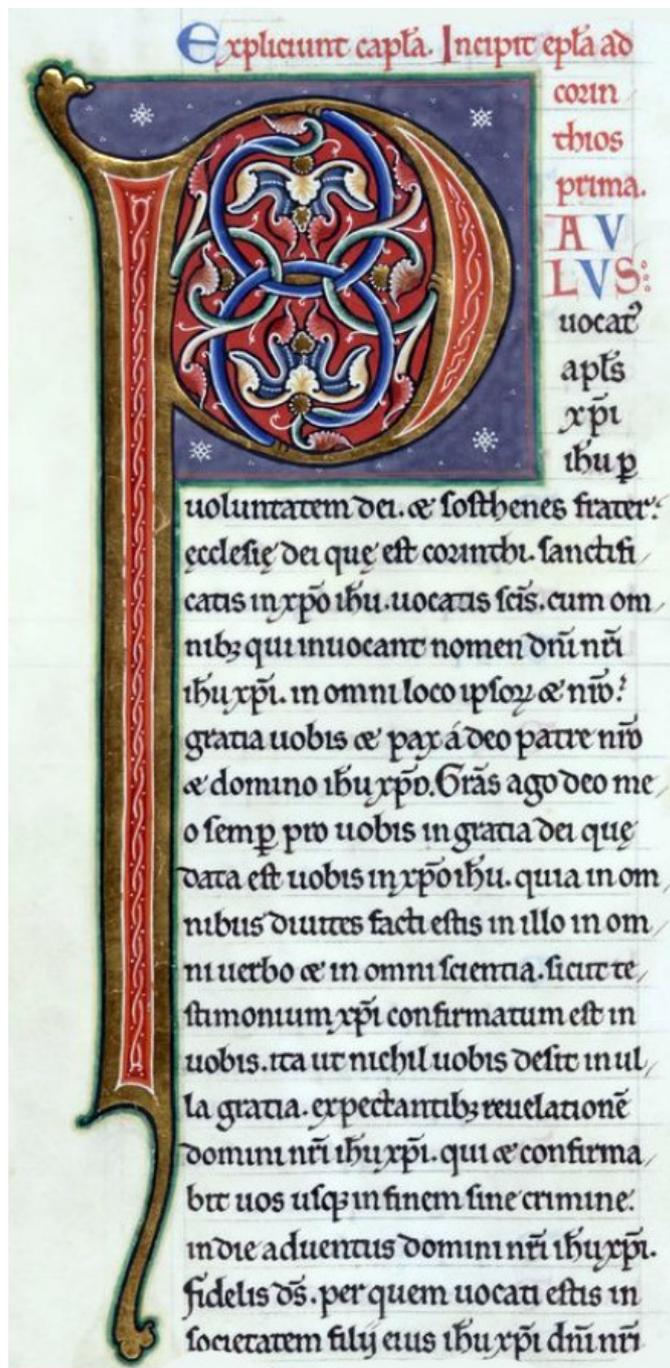
gratia

nostro

PRU
 ag
 pro omni
 stra ann
 do. Testis em

IV_f.80v – Épître aux Romains.

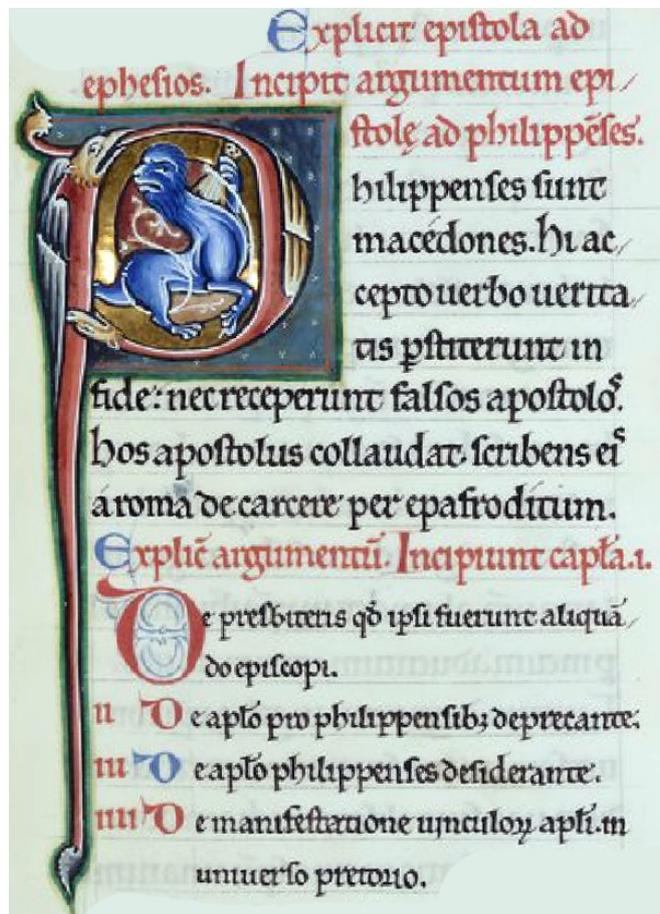
IV_ff.81v, 88r – Épîtres aux Corinthiens.

Explicit capla. Incipit epla ad
 corinthios prima.
AVLVS:
 uocat
 apłs
 xpi
 ihu p
 uoluntatem dei. & sothbenes frater:
 ecclesie dei que est corinchi. sanctifi
 catis in xpo ihu. uocatis scis. cum om
 nibz qui inuocant nomen dñi nři
 ihu xpi. in omni loco ipsoꝝ & nři:
 gratia uobis & pax a deo patre nři
 & domino ihu xpo. Grās ago deo me
 o semp pro uobis in gratia dei que
 data est uobis in xpo ihu. quia in om
 nibus diuites facti estis in illo in om
 ni uerbo & in omni scientia. sicut te
 stimonium xpi confirmatum est in
 uobis. ita ut nichil uobis desit in ul
 la gratia. expectantibz reuelationē
 domini nři ihu xpi. qui & confirma
 bit uos usq; in finem sine crimine.
 in die aduentus domini nři ihu xpi.
 fidelis dñs. per quem uocati estis in
 societatem filij eius ihu xpi dñi nři.

Explicit epla ad corinthios prima.
 Incipit argumentum epistole ad
 eosdem secunde.
OST:ACT:HQ:
 penitentiam. con
 solatoria eplam
 scribit eis a troade
 per titum. & collaudans eos hortat
 tur ad meliora. contristatos quide
 eos. sed emendatos ostendens.
 Explicit argumētum. Incipiunt ca
 pitula eplę seclę ad corinthios.
De passionibz & consolationibz. **I.**
ii De tribulatione in gentibz pauli &
 ceteroꝝ ei' in asia. & quod nemo in
 se fiduciam habere debeat. s; i dño.
iii De mutua glatioe scōꝝ in die dñi.
iiii De apło dñi testante qđ aduentū
 suū corinthis parcendo distulit.

Explicit capitulo. Incipit epi
 stola ad corinthios se c v n d a.
AVLVS:
 aposto
 lus ihu
 xpi per
 uolun
 tatem
 dei. & timotheus frater. ecclesie
 dei que est corinchi. cum scis
 omnibz qui sunt in uniuersa
 achaya: gratia uobis & pax

Explicit capla. Incipit epla ad ga
 lathas.
AVLVS:
 aposto
 lus noꝝ
 ab ho
 mibz
 neq; p
 hominem. sed per ihm xpm. &
 dñm patrem qui suscitauit eum
 a mortuis. & qui mecum sunt
 omnes frēs ecclesijs galacie: grā
 uobis & pax a deo patre nostro.
 & domino ihu xpo: qui dedit
 se nec ipsum pro peccatis nris.
 ut eriperet nos de presenti seclō
 nequam. secundum uoluntate
 dei & patris nři: cui est gloria

IV_ff.107r, 110r, 112v, 115r – Épîtres aux Éphésiens, Philippiens, Colosiens, Thessaloniens.

Galathe sunt greci.
Hi uerbum ueritatis
primum ab apostolo
acceperunt: sed post
discessum eius temp-
tati sunt a falsis apostolis. ut in le-

fratres. amen. **Explicit** epla ad gala-
thas. **Incipit** argumentum epistole

ad ephesios.
ephesij sunt asiani.
Hi accepto uerbo
ueritatis. p̄stiterũt
in fide. Hos collau-
dat apostolus. scribens eis a roma

Explicitum capitula.
Incipit epistola ad philippenses.

PAVLVS: ET:
TIMOTHEVS SER-
VIVS IHV XPI OM-
NIBVS SCIS IN XPO

cum spiritu uestro. amen. **E**xplicit
epistola ad philippenses. **I**ncipit argum-

tu epistole ad colosenses.
colosenses et hi si-
cut laodicenses
sunt asiani. Et ip-
si preuenti erant
a pseudo aposto-
lis. Nec ad hos accessit ipse aposto-

amen. **E**xplicit epistola ad colosen-
ses. **I**ncipit argumentum epistole

ad thessalonicenses.

Thessalonicenses et
machedones. Qui
accepto uerbo ue-
ritatis p̄stiterunt

in fide: etiam in p̄secutione cuius

reuerantur. **E**xpliciunt capta.

Incipit epla ad thessalonicenses secda.

PAULUS ET SIL

uanus. et timo-

theus ecclesie

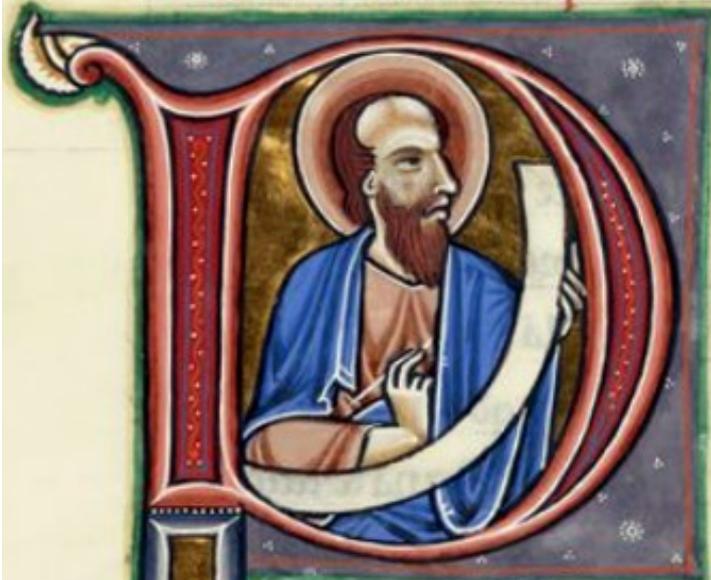
thessalonicensi-

um in deo pa-

tre n̄ro et d̄no

IV_ff.114v, 117r – Épître aux Thessaloniens.

Explicitunt capitula. Incipit epi-
stola ad timotheum prima. Cap. i.

A **V**
L **V** **S**:
aposto-
lus xpi
ihu se-
cundū
imperii
um dei

saluatoris nri. & xpi ihu spei
nre. timotheo dilecto filio in fi-
de. gratia misericordia. & pax a do-
patre. & xpo ihu dno nro. Sic
rogauit te ut remaneres ephesi
cum irrum in machedonia ut

de
ter
fa
na
m
qu

promittentes. circa fidem exciderunt.
 Gratia tecum. amen. **Explicit** epi-
 stola ad timotheū prima. **Incipit** ar-
 gumentum eptē secunde ad eundem.
 tem timotheo scribit de exhortatio-
 ne martīrii. & omnis regule uer-
 tatis. & quid futurum sit tempori-
 bus nouissimis. & de sua passione.
 Scribit autem ei ab urbe roma de
 carcere. **Explicit** argumentum.
Incipiunt capitula. 1.
De euniche matre atq; loyde aua
 timothei. & quod scī n̄ spm timorē
 acceperint sed uirtutis.

Explicit capla. **Incipit** epiā ad
 timotheū scda.
Ave: Apls:
Dxpi ihu. per
 uoluntatē dī
 scdm pmissio-
 nem uite que
 est in xpo ihu. timotheo filio
 karissimo. gratia. misericordia. pax.

A**VLVS:**
 seruus dei. a-
 postolus au-
 tem ihu xpi.
 secundum fi-
 dem electoꝝ
 dei. & agnitionem ueritatis. que
 scdm pietatem est in spem uite e-
 terne. quam pmissit qui n̄ mentit̄
 d̄s ante tempora secularia. mani-
 festauit autem temporib; suis
 uerbum suum in predicatione.
 que credita est michi scdm pre-
 ceptum saluatoris nr̄i dei. t̄o di-
 lecto filio secundum comunē
 fidem: gratia & pax a deo patre.
 & xpo ihu saluatore nr̄o. **ii**
Duius rei gratia reliqui te
 crethe. ut ea que desunt
 corrigas. & constituas per ciuitates

Incipit argumentu eptē ad
 hylemoni philemonē.
 familiares litteras fa-
 cit pro onesimo seruo
 eius. Scribit autem ei
 a roma de carcere. **Explicit** argum-
 tum. **Incipiunt capitula.** 1.
De phylemone & appia & archippo
 & domestica eius ecclesia.
ii **D**e phylemone & apostolo pro in ora-
 tionib; suis semp memoriā faciente.
iii **D**e aplo sene & uincto philemone im-
 perante. eundemq; pariter obsecran-
 te pro onesimo seruo ipsius. & parari si-

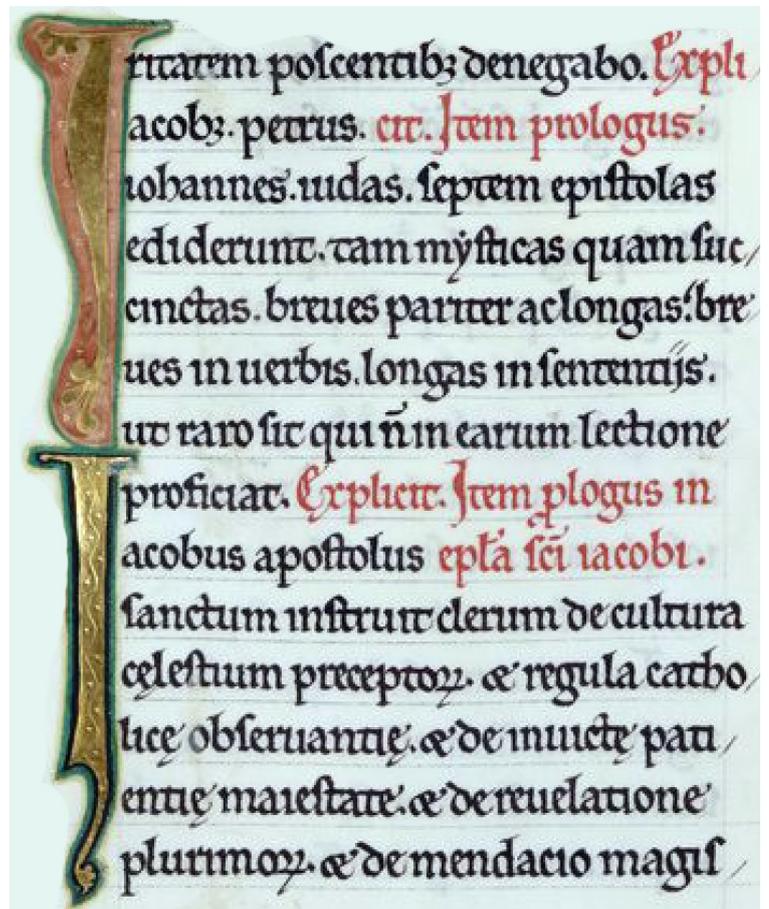
Gratia uobiscum. amen. *Expt. epla ad
tимоtheu scda. Incip argu
itum com mntu eple ad titu.
monefact. & instruit de
constitacione presbiteru.*

*Explicunt ca
pitula. Incipit epistola ad hebreos.*

ULTIPHARIA: QVLTISQ3: QVODIS:

IV_ff.122v, 125r – Épîtres à Timotée, aux Hébreux.

scōꝝ minister: & tabernaculi ueri. qđ fixit dominus & non homo. Omnis enim pontifex: ad offerenda munera & hostias constituitur. Unde necesse ē: & hunc habere aliquid qđ offerat. Si ergo esset sup̄ terram nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera. qui exemplari & umbre deseruiunt celestiu: sicut responsum est moȳsi cum consummaret tabernaculum. Vide inquit omnia facta scđm̄ exemplar: quod tibi ostensum est in monte. Ne autem melius sortitus est ministerium. quanto & melioris testamenti mediator est: qđ in meliorib; repmissionibus sancitum est. **xvi**

Nam si illud prius culpa uacasset: n̄ utiq; secundi locus inq̄rretur. Vituperans enim eos dicit. Ecce dies uenient dicit dominus: & consummabo sup̄ domum isrl̄. & super domum iuda testamentū nouū. n̄ secundum testamentum qđ feci patrib; eoz. in die qua apprehendi manum illoꝝ ut educerem illos de terra egypti. qm̄ ipsi n̄ p̄manserunt in testamento meo. & ego neglexi eos dicit dominus. Quia hoc est testamentū quod disponam domui israhel post dies illos dicit dominus. dando leges meas in mente eoz. & in corde eozum superscribam eas. Et ero eis in dñm. & ipsi erunt michi in popl̄m. & n̄ docebit unusquisq; primum suum. & unusquisq; fratrem suum dicens. cognosce dñm: qm̄ omnes scient me a minore usq; ad maiorem: quia p̄pi-

cius ero iniquitatib; eoz. & peccatoꝝ illoꝝ iam n̄ memoraboꝝ. **xvii**

Dicendo autem nouum: ueterescit prius. Quod autem antiquit̄ & senescit: prope interitum est. **H**abuit quidem & prius **xviii** iustificationes culture: & sc̄m̄ seculare. Tabernaculum enim factū est primum. in quo erant candelabra. & mensa. & propositio panum: quod dicitur sc̄a. Post uelamentum autem secundum tabernaculū. qđ dicitur sc̄a scōꝝum: aureum habens thuribulum. & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro: in qua urna aurea habens manna. & uirga aaron que frondeuerat. & tabule testamenti. Superq; eam ebretubim glorie: obumbrantia propiciationū. De quib; n̄ est modo dicendum per singula. His uero ita compositis. in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes: sacrificioꝝum officia consummantes. **xviiii**

Secundo autem semel in anno solus pontifex. n̄ sine sanguine: quem offert pro sua & populi ignorantia. Hoc significante sp̄u scō. nondum propalatum esse scōꝝ uiam: adhuc priori tabernaculo habente statum. Que parabola est temporis instantis. iuxta quam munera & hostie offeruntur: que n̄ possunt iuxta conscientiam p̄fectum facere seruientē. solummodo in cibis & in potibus. & uarijs baptismis. & iusticijs carnis: usq; ad tempus correctionis impositas. **xx**

ppaucis scripsi uobis. Cognoscite
fratrem nr̄m timotheum dimissū.
Cum quo si celerius uenerit: uide-
bo uos. Salutate omnes preposito
ur̄s: & omnes sc̄os. Salutant uos
de italia. Gratia cum omnibz uobis
amen. *Explicit epistola ad hebreos.*
Incipit prefatio sc̄i hieronimi in acti-
bus ap̄tozum.

VCAS: NATIONE:
syrus. cuius laus
in euangelio
cant̄. apud
antiochiā me-
dicine artis egregius. & ap̄toz xpi

Discipulos saluatori
in uictos toto orbe
diffusos. & peregrinos
in hoc seculo
monstrat: & preterite uite penite

Explicit pre-
ratio. **I**ncipit argumen-
tum in actibus apostolorum
et us apostolorum nudam
quidem sonare uidentur
hystoriam: & nascentis
ecclesie infantiam texere. Sed si noue-
rimus scriptorem eorum lucam esse
medicum cuius laus est in euuange-
lio: animaduertimus pariter omnia
uerba illius anime languentis esse
medicinam. **Explicit.** **I**tem aliud

argumen-
tum. **Q**uia
autem psalmista:ambu-
labunt a uirtutibus in uir-

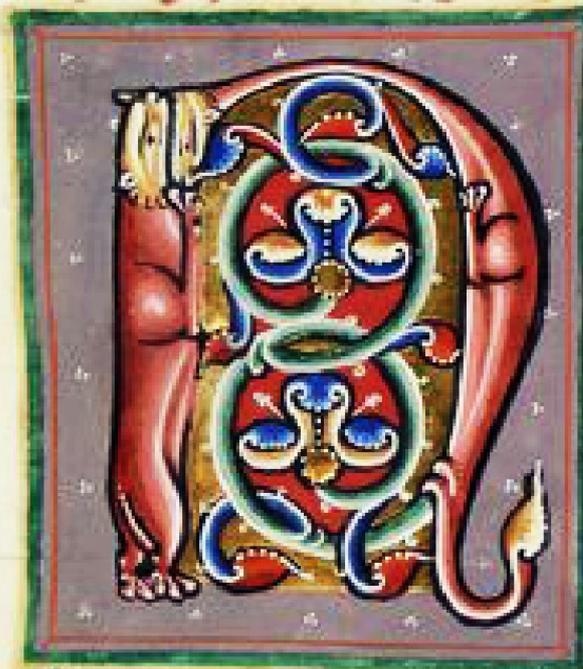
ROMV: QVIDE: SERMONE:

feci de omnib; o trophile. que
cepto ihe facere & docere: usq;
in diem qua precipiens aptis p
spm scm quos elegit assumptu
est. Quib; & prebuit seipsum
uiuum post passionem suam

in mult
quadra
loquens
scens pr
ne disce
promiss
distis in
quia ioh
zauit a
zabimu
tos hos
nerant: in
tes. Domine:
es regnum isra
Non est uestru
menta. que pa
stare: sed accipi
entis sps sca in t
in hierusalem. o

liber actuum
aploꝝ. Incipit plogus septē eplaz

canonicarum.

ODITH:ORDO:

est apud grecos
qui integre sa
piunt. & fidem
rectam sectan
tur. epistolaz

septem que canonicè nuncupant.

Expliciuunt capitula. Incipit epi
stola sancti petri secunda. Cap. 1.

YMON:PETR:

seruus & aposto
tus ihu xpi. his q
coequalem nobis
cum sortiti sunt
fidem. in iusticia

domini nostri & saluatoris ihu xpi.

trozum. **Expli**
 acobus qui a
 cognomento
 manne. ioseph
 re. Ut autem
 filius marie
 fuit: cuius io
 minit. hic po
 statim ab apo
 episcopus or

indiget sapientia. postu
 let a deo qui dat omnibz
 affluenter & n̄ imprope
 rat: & dabit ei. Postulet au
 tem in fide: nichil hesitan̄.
 Qui enim hesitat: similis est flu
 ctui maris. qui a uento mouetur:
 & circumfert̄. Non ergo estimer ho
 mo ille: qđ accipiat aliquid a deo.
 Vir duplex animo: inconstans est
 in omnibz uis suis. Gloriet̄ autem
 frater humilis in exaltatione sua.
 diues autem in humilitate sua: qm̄
 sicut flos feni transibit. Exortus est
 enim sol cum ardore: & arefecit fenu.
 & flos eius decidit: & decor uultus

Expli
 capitulo. Incipit epla
 sci iacobi apli. Cap. i.
IACOBUS: DEI ET DO
 mini nostri ihu xpi seruit:
 duodecim tribubus que
 sunt in dispersione salutem.
 Omne gaudium existimate
 fratres mei cum in tempta
 tionibz uarijs incidertis:
 scientes quod probatio fi
 dei uestre patientia operat̄.
 Patientia autem opus per
 fectum habeat: ut sitis p
 fecti & integri in nullo defi
 cientes. Si quis autē ur̄m
 indiget sapientia. postu
 let a deo qui dat omnibz
 affluenter & n̄ imprope
 rat: & dabit ei. Postulet au
 tem in fide: nichil hesitan̄.
 Qui enim hesitat: similis est flu
 ctui maris. qui a uento mouetur:
 & circumfert̄. Non ergo estimer ho
 mo ille: qđ accipiat aliquid a deo.
 Vir duplex animo: inconstans est
 in omnibz uis suis. Gloriet̄ autem
 frater humilis in exaltatione sua.
 diues autem in humilitate sua: qm̄
 sicut flos feni transibit. Exortus est
 enim sol cum ardore: & arefecit fenu.
 & flos eius decidit: & decor uultus

Explicit capitula. Incipit epla
sancti Petri prima. Caplm primū.

PETRVS:

aposto
lus ihu
xpi. ele
ctis ad
uenis
disper

sionis ponthigalatie. capa
dotie. asie. & bithinie. scdm
prescientiam dei patris in
sanctificatione spiritus. in

obedi
sangu
uobis
Bene
nri ih
magi
regen
uam.

la sc̄i petri prima. Incipit prologus

ept̄e eiusdem secunde.
Et fidem huic mundo
sapientes esse mortuos
declarat. eisdemq; pie-
tatis quanta sit magnitudo. luce
ipsa clarius manifestat. **Explicit p-
logus. Incipit argumentū ept̄e sc̄e.**

ymon petrus filius io-
hannis p̄uincie galy-
lee. uico bethsaida fra-
ter andree apostoli. &
princeps apostolorū. post episcopa

Incipit plogus ept̄e eiusdem tercię.

uum pietatis causa
extollit. atq; ut in
ipsa pietate maneat
exhortatur. Diotre-
pem impietatis & supbie causa ob-

Explicit eptā scī petri secūda.

Incipit prologus eptē
scī iohannis prime.
ationem uerbi. & quod
dō ipse sit karitas mani,

ctt prologus. Incipit argumentum.

ieronimus libro decalo
go scriptoꝝ catholicorū
a passione domini usq;
ad quartumdecimum
theodosij imperatoris annum: sic di

Incipit plogus eptē eiusdem tercię.

uum pietatis causa
extollit: atq; ut in
ipsa pietate maneat
exhortatur. Diotre,
pem. impietatis & supbie causa ob,

capla. Incipit epla sci iohannis prima.

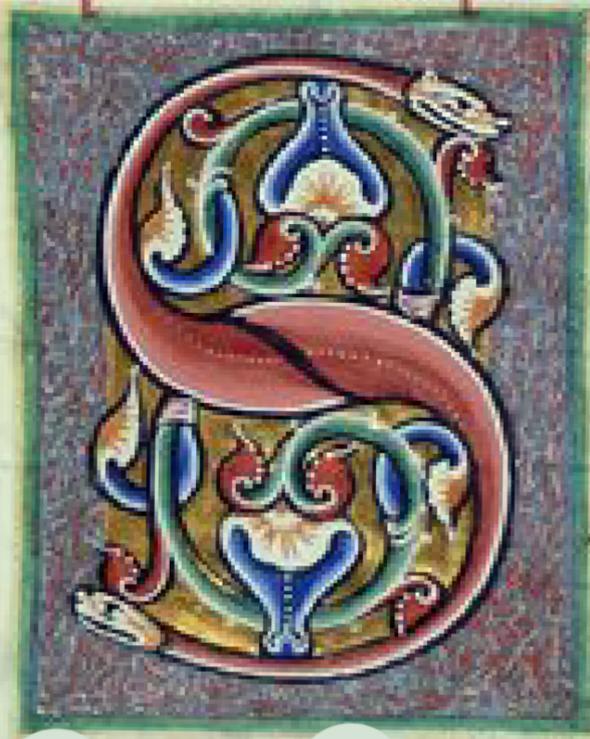

QUOD: FVIT:

ab inicio. qđ
audiuimus
& qđ uidiuim'
oculis nr̄is. qđ
psperimus

& manus nostre
tractauerunt de uerbo uite. & ui

Epliciuunt capla. Incipit epla sci
iohannis tercia.

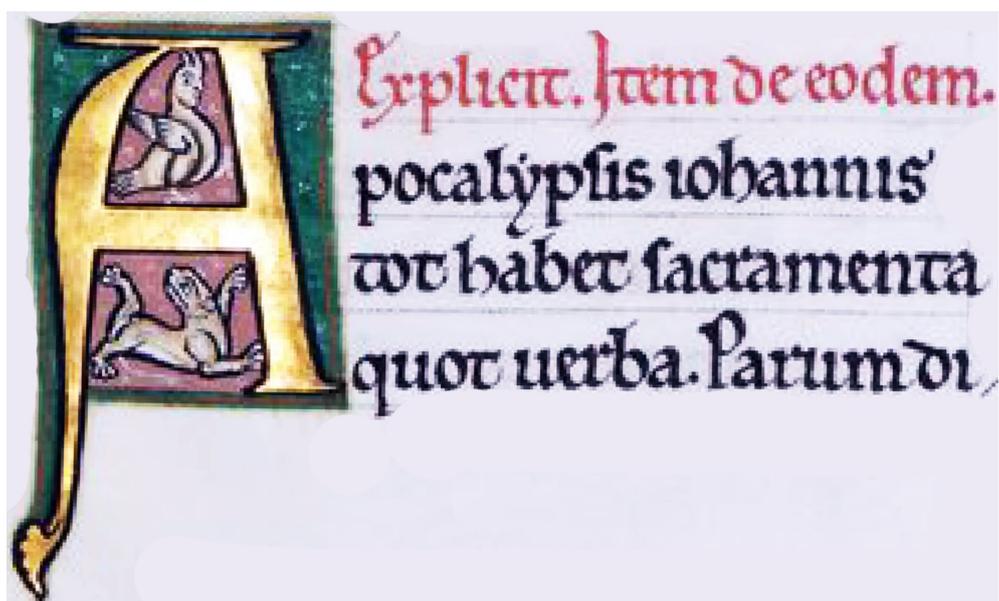
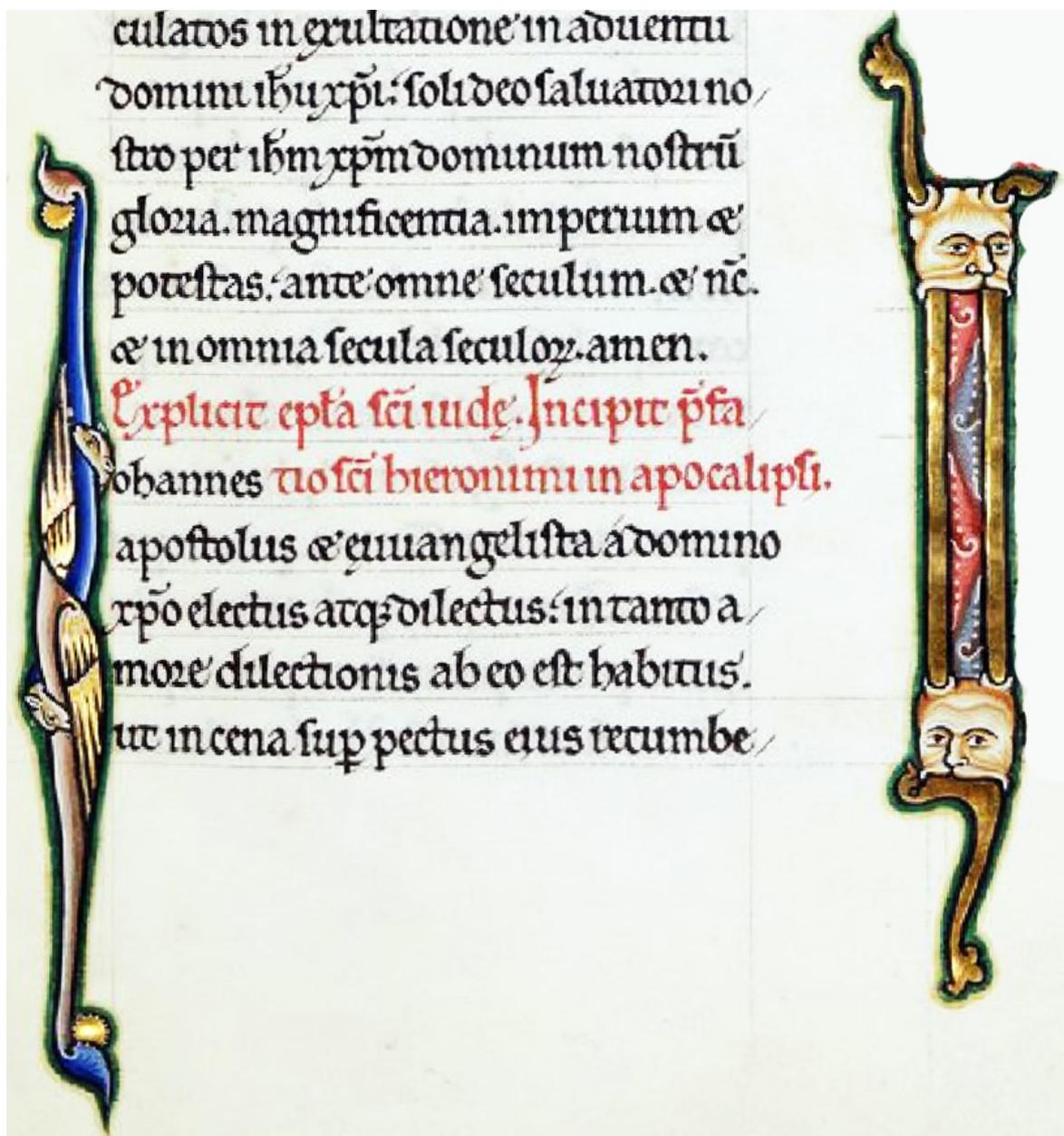
QUOD: G HIO:

karissimo. quem
ego diligo in ueri
tate. Karissime de
omnibz orationem

Listola sc̄i ioh̄is t̄tia. Incipit plog' vdas apostolus. epl̄e sc̄i iude apli. fratres de corruptoribz uie ueritatis ita informat. ut illicitum esse ita differat de iugo semel erutis seruitutis. denuo operam suam officijs nouare seruilibus. **Explicit plogus.** vdas frater iacobi. **Incipit argum̄tū.** unam de septem catholicis epistolam reliquit. Et quia de libro enoch. qui apocriphus est. in ea assumpsit testimonium. a plerisq; reicitur;

iii De impioꝝ exitu. & intolerabilibus
v De predictis prophete enoch.
vi De inuisoribus. falsis duntaxat doctoribus fugiendis.
vii De inenarrabili gloria saluatoris & epistole fine. **Explicit capitula.** Incipit epl̄a sc̄i iude apli. i. vdas ihu xpi seruus. frater autem iacobi. his qui in deo patre dilectis & in ihu xpo conseruatis & uocatis: misericordia uobis & pax & caritas adimpleatur. Karissimi. omnem sollicitudinem faciens scribendi uobis. de communi uestra salute: necesse habui scribere uobis. deprecans super certa re semel tradita a sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines qui olim prescripti sunt in hoc iudicio impij. dei nri gratiam transferentes in luxuria: & solum dominatorem & dnm nostrum ihu xpm negantes. **ii**
Commonere autem uos uolo scientes semel omnia: qm̄ ihs poplm̄ de terra egypti saluans.

iiii **L**istola sc̄i iohannis prima. Incipit plogus epistole eiusde sc̄de.
Listola iohannis sc̄da usq; a deo ad sanctam feminam scribit: ut eandem dominam n̄ dubitet litteris appellare. Cuiusdeq;

Explicit. Item argumentū de eodē.

eatus iohannes
apostolus. post
passionem atq;
ascensionem do-
mini & saluato-
ris nr̄i. in una
urbium asie que appellat̄ ephesus.

ooyi⁹ illumina-
tio mea: & salu^s
mea que timebo
Dñs p̄tector
uite mee: a quo
trepidabo. **D**oy

IV_f.164v – L'Apocalypse de Jean de Patmos.

sup̄ eum uocabat̄ fidelis & uerax.
 & in iusticia iudicans. Oculi autē
 eius sicut flamma ignis. & in ca-
 pite eius diademata multa: ha-
 bens nomen scriptum qđ nemo
 nouit nisi ipse. Et uestitus erat ue-
 stem̄ aspsam sanguine: & uocat̄
 nomen eius uerbum dei. Et exerci-
 tus qui sunt in celo sequebantur
 eum in equis albis: uestiti byssino
 albo mundo. Et de ore ipsius pro-
 cedebat gladius acutus. ut in ipso
 p̄cutiat omnes gentes. & ipse reget
 eas in uirga ferrea: & ipse calcat toe-
 cular uini furoris ur̄ dei omni-
 tentis: & habet in uestimento &
 in femore suo scriptum. rex regum.
 & dñs dominantium. Et uidi u-
 num angelum stantem in sole: &
 clamauit uoce magna dicens om-
 nib; auib; que uolabant p̄ medi-
 um celi. Venite congregamini ad
 cenam magnam dei. ut mandu-
 cetis carnes regum. & carnes tribu-
 norum. & carnes fortium. & carnes
 equorum & sedentium in ipsis.
 & carnes omnium liberor̄ ac ser-
 uorum. & pusillor̄. & magnorum.
 Et uidi bestiam & reges terre & exerci-
 tus eorum congregatos. ad faciendū
 prelium cum illo qui sedebat in e-
 quo. & cum exercitu eius. Et appre-
 hensa est bestia. & cum illo pseudo
 propheta qui fecit signa coram ipso.
 quib; seduxit eos qui acceperunt ca-
 racterem bestie: & qui adorant ima-
 ginem eius uiui missi sunt hi; duo
 in stagnum ignis ardentis. & sul-

phure: Et ceteri occisi sunt in gladio
 sedentis supra equum. qui p̄cedit
 de ore ipsius: & omnes aues saturate
 sunt carnib; eorum. *xliii.*

Et uidi angelum descendente
 de celo habentem clauem aby-
 si. & catenam magnam in manu
 sua: & apprehendit drachonem ser-
 pentem antiquum qui est diabolus
 & sathanas. & ligauit eum p̄ anno
 mille: & misit eum in abyssum. &
 clausit. & signauit sup̄ illum. ut n̄
 seducat amplius gentes: donec con-
 summentur mille anni. Post hec o-
 portet illum solui modico tempore.
 Et uidi sedes. & sederunt sup̄ eas: &
 iudicium datum est illis: & animas
 decollator̄ propter testimoniū ihu.
 & propter uerbum dei: & qui non
 adorauerunt bestiam neq; imagi-
 nem eius. nec acceperunt caractere
 eius in frontib; aut in manib; suis:
 & uixerunt. & regnauerunt cum
 xp̄o mille annis. Ceteri mortuorum
 n̄ uixerunt: donec consummentur
 mille anni. hec est resurrectio pri-
 ma. Beatus est & sc̄s: qui habet par-
 tem in resurrectione prima. In his
 secunda mors n̄ habet potestatem:
 sederunt sacerdotes dei & xp̄i eius.
 & regnabunt cum illo mille annis.
 Et cum consummati fuerint mille
 anni. soluet̄ sathanas de carcere suo:
 & exibit & seducet gentes que sunt
 super quatuor angulos terre. got̄ &
 magog: & congregabit illos in pre-
 lium: quor̄ numerus est sicut are-
 na maris: & ascenderunt sup̄ lattu-

dinem terre. & circumierunt castra
 scorum & ciuitatem dilectam. Et de-
 scendet ignis a deo de celo: & deuo-
 rabit eos. Et diabolus qui seducebat
 eos. missus est in stagnum ignis &
 sulphuris. ubi & bestia & pseudo-
 prophete: & cruciabuntur die ac no-
 cte. in secula seculorum. *xlvi.*

Et uidi thronum magnū can-
 didum. & sedentem super eū.
 a cuius aspectu fugit terra & celum:
 & locus n̄ est inuentus ab eis. Et ui-
 di mortuos. magnos & pusillos stā-
 tes in conspectu throni: & libri aper-
 ti sunt: & alius liber apertus est qui
 est uitę: & iudicati sunt mortui ex
 his que scripta erant in libro. secu-
 dum opera ipsorum. Et dedit mare
 mortuos qui in eo erant: & mors
 & infernus dederunt mortuos qui
 in ipsis erant. Et iudicatum est de
 singulis secundum opera ipsorum:
 & infernus & mors missi sunt in
 stagnum ignis. Hęc est secunda
 mors. Et qui n̄ est inuentus in libro
 uitę scriptus: missus est in stagnum
 ignis. Et uidi celum nouum: & ter-
 ram nouam. Primum enim celum
 & prima terra abiit: & mare iam n̄
 est. Et ego iohannes uidi ciuitatem
 scām hierlm̄ nouam descendentem
 de celo. a deo paratam: sicut sponsā
 ornata uirgine suo. Et audiui uocem
 magnam de throno dicentem. Ecce
 tabernaculum dei cum hominibz:
 & habitabit cum eis. Et ipsi popl̄s
 eius erunt: & ipse d̄s cum eis erit eo-
 rum d̄s. Et absterget d̄s omnem lacri-

mam: ab oculis eorum. Et mors ul-
 tra n̄ erit. neq; luctus. neq; clamor.
 neq; dolor erit ultra: que prima
 abiierunt. Et dixit qui sedebat in
 throno. Ecce noua facio omnia. Et di-
 xit. Scribe. quia hęc uerba fidelia
 sunt: & uera. Et dixit michi. factum
 est. Ego sum alpha & ω: initium
 & finis. Ego sitienti dabo de fonte
 aque uiue gratis. Qui uicerit possi-
 debit hęc: & erit illi d̄s. & ipse erit
 michi filius. Timidis autem & in-
 credulis. & execratis. & homicidis.
 & fornicatoribz: & ueneficis. & ydo-
 latris. & omnibz mendacibz. pars
 illorum erit in stagno ardenti. &
 igne & sulphure. qđ est mors secu-

Et uenit ad me *xlvi.* da-
 unus de septem angelis habē-
 tibus phyalas plenas septem plagi
 nouissimis: & locutus est mecum
 dicens. Veni. ostendam tibi sponsā.
 uxorem agni. Et sustulit me in spū:
 in montem magnum & altum. Et
 ostendit michi ciuitatem scām hie-
 rusalem descendentem de celo a dō:
 habentem claritatem dei. Lumen
 eius simile lapidi precioso. tanquā
 lapidi iaspidi: sicut cristallum. Et
 habebat murum magnum & al-
 tum: habens portas duodecim. Et
 in portis angulos duodecim: & no-
 mina inscripta sunt: que sunt no-
 mina duodecim tribuum filioꝝ
 israhel. Ab oriente portę tres. & ab
 aquilone portę tres. & ab austro por-
 tę tres: & ab occasu portę tres. Et mu-
 rus ciuitatis habens fundamenta

